

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra práva

Diplomová práce

**Strategické dokumenty v oblasti bezpečnosti z pohledu
současných hrozeb v České republice**

Bc. Tamara ELICEROVÁ

© 2018 ČZU v Praze

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Bc. Tamara Elicerová

Veřejná správa a regionální rozvoj

Název práce

Strategické dokumenty v oblasti bezpečnosti z pohledu současných hrozeb v České republice

Název anglicky

Strategic documents in the area of security with respect to present-day threats in the Czech Republic

Cíle práce

Cílem práce bude zjistit, zda strategické dokumenty, týkající se bezpečnosti České republiky, odpovídají současným a předvídatelným bezpečnostním hrozbám. V případě zjištění nedostatků navrhnout opatření k jejich eliminaci. Dále hledat nové cesty, nástroje a postupy spočívající zejména v efektivním zapojení všech subjektů, schopných napomoci zajištění bezpečnosti.

Metodika

- soustředění strategických dokumentů k bezpečnosti ČR, právních předpisů a odborné literatury ke zkoumanému problému
- konzultace s vedoucím diplomové práce
- prostudování dokumentů, právních předpisů a literatury k teoretické části práce a jejich zhodnocení
- získání a prostudování konkrétních materiálů
- vyhodnocení získaných dat
- sumarizace výsledků zkoumání a jejich hodnocení

Doporučený rozsah práce

60 – 80 stran

Klíčová slova

bezpečnost, bezpečnostní sbory, Česká republika, dokumenty, hrozby, krizové řízení, obyvatelstvo, ochrana

Doporučené zdroje informací

- Audit národní bezpečnosti, Ministerstvo vnitra ČR, Odbor bezpečnostní politiky a prevence kriminality, Praha 2016
- BALABÁN, Miloš a Martin PERNICA. Bezpečnostní systém ČR: problémy a výzvy. Praha: Univerzita Karlova, Karolinum, 2015. ISBN 978-80-246-35150-9.
- EICHLER, Jan. Bezpečnostní a strategická kultura USA, EU a ČR. Praha: Karolinum, 2011. ISBN 978-80-246-1956-9.
- SMOLÍK, Josef a Tomáš ŠMÍD. Vybrané bezpečnostní hrozby a rizika 21. století: účelová publikace pro krizové řízení. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2010. ISBN 978-80-210-5288-8.
- Ústavní zákon č. 110/1998 Sb., o bezpečnosti České republiky, ve znění pozdějších předpisů
- VALÁŠEK, Jarmil a František KOVÁŘÍK. Krizové řízení při nevojenských krizových situacích: účelová publikace pro krizové řízení. Praha: Ministerstvo vnitra – generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR, 2008. ISBN 978-80-86640-93-8.
- Zákon č. 239/200 Sb. o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů (krizový zákon), ve znění pozdějších předpisů
- Zdroje budou průběžně rozšiřovány po konzultacích s vedoucím práce.

Předběžný termín obhajoby

2017/18 LS – PEF

Vedoucí práce

JUDr. Milan Uhlík, CSc.

Garantující pracoviště

Katedra práva

Elektronicky schváleno dne 27. 11. 2017

JUDr. Jana Borská, Ph.D.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 28. 11. 2017

Ing. Martin Pelikán, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 26. 03. 2018

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci "Strategické dokumenty v oblasti bezpečnosti z pohledu současných hrozeb v České republice" jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího diplomové práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu použitých zdrojů na konci práce. Jako autorka uvedené diplomové práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušil autorská práva třetích osob.

V Praze dne 28. 3. 2018 _____

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala vedoucímu práce JUDr. Milanu Uhlíkovi, CSc. za poskytnuté odborné rady a konzultace. Dále bych ráda poděkovala Ing. Andoru Šándorovi, Mgr. et Mgr. Františku Paulusovi a Ing. Františku Štěpánkovi, kteří mi poskytli rozhovory pro výzkumnou část práce.

Strategické dokumenty v oblasti bezpečnosti z pohledu současných hrozeb v České republice

Abstrakt

Diplomová práce hodnotí, zda strategické dokumenty v oblasti bezpečnosti odpovídají aktuálním bezpečnostním hrozbám a jejich možnému budoucímu vývoji. V první části práce jsou uvedeny hlavní strategické dokumenty ČR v této oblasti a na jejich základě jsou dále definovány vybrané bezpečnostní hrozby z těchto dokumentů vyplývající. Ve druhé části práce je provedena analýza možného budoucího vývoje vybraných hrozeb a dále je hodnoceno, jak strategické dokumenty odpovídají těmto hrozbám a jejich vývoji. Přípravenost státu na tyto hrozby v oblasti dokumentů je pomyslná jedna strana mince. Druhou stranu tvoří připravenost těmto hrozbám předcházet či čelit prakticky. Pro objektivní zhodnocení současného stavu je práce doplněna o rozhovory se zkušenými odborníky z praxe. Poznatky získané analýzou a současně rozhovory jsou shrnuty v závěrečné části práce, kde jsou uvedeny zjištěné nedostatky a navrhuta doporučení pro zlepšení současného stavu.

Klíčová slova: bezpečnost, bezpečnostní sbory, Česká republika, dokumenty, hrozby, krizové řízení, obyvatelstvo, ochrana

Strategic documents in the area of security with respect to present-day threats in the Czech Republic

Abstract

This thesis aim is to evaluate, if the strategic documents in the field of security respond the current security threats and their possible future development. There are listed the main strategic documents of the Czech Republic in the first part of this thesis. Also there are selected security threats defined, which can result from these documents. The analysis of possible future development of the selected threats is performed in the second part of this thesis. It is also evaluated, if and how these strategic documents correspond mentioned threats and their evolution. The readiness of the state to face such threats in the document plane is just one side of the coin. The other side of the coin is the ability to prevent or face such threats in real. For an objective assessment of the current situation, the thesis is supplemented by interviews with experienced practitioners. The knowledge gained from the analysis and the interviews are summarized in the final part of the thesis, where are also identified the imperfections and recommended possible improvements of the current situation.

Keywords: safety, security corps, Czech Republic, documents, threats, crisis management, population, protection

Obsah

ÚVOD	7
1 CÍL PRÁCE A METODIKA	8
1.1 CÍL PRÁCE	8
1.2 METODIKA	8
2 TEORETICKÁ VÝCHODISKA	10
2.1 STRATEGICKÉ DOKUMENTY V OBLASTI BEZPEČNOSTI ČR	10
2.1.1 <i>Bezpečnostní strategie České republiky</i>	11
2.1.2 <i>Strategie České republiky pro boj proti terorismu</i>	14
2.1.3 <i>Koncepce ochrany obyvatelstva do roku 2020 s výhledem do roku 2030</i>	15
2.1.4 <i>Koncepce boje proti organizovanému zločinu</i>	16
2.1.5 <i>Národní strategie kybernetické bezpečnosti České republiky na období let 2015 až 2020</i>	16
2.1.6 <i>Obranná strategie České republiky</i>	17
2.2 OSTATNÍ VÝZNAMNÉ DOKUMENTY V OBLASTI BEZPEČNOSTI	19
2.2.1 <i>Audit národní bezpečnosti</i>	19
2.2.2 <i>Výroční zprávy zpravodajských služeb</i>	20
2.2.2.1 <i>Výroční zpráva Bezpečnostní informační služby</i>	20
2.2.2.2 <i>Výroční zpráva Vojenského zpravodajství</i>	21
2.2.2.3 <i>Výroční zpráva Úřadu pro zahraniční styky a informace</i>	22
2.3 SOUČASNÉ HROZBY V ČESKÉ REPUBLICE VYPLÝVAJÍCÍ ZE STRATEGICKÝCH DOKUMENTŮ	22
2.3.1 <i>Biologické hrozby</i>	22

2.3.2	<i>Extremismus</i>	25
2.3.3	<i>Ilegální migrace</i>	28
2.3.4	<i>Kriminalita</i>	29
2.3.5	<i>Kyberhrozby</i>	30
2.3.6	<i>Organizovaný zločin</i>	31
2.3.7	<i>Průmyslové havárie</i>	33
2.3.8	<i>Přírodní hrozby</i>	35
2.3.9	<i>Působení cizí moci na našem území</i>	36
2.3.10	<i>Terorismus</i>	39
3	VLASTNÍ PRÁCE	43
3.1	VYBRANÉ HROZBY	43
3.1.1	<i>Terorismus</i>	43
3.1.1.1	Budoucí vývoj hrozby	43
3.1.1.2	Vybraná hrozba ve strategických dokumentech.....	44
3.1.1.3	Porovnání budoucího vývoje hrozby a strategických dokumentů.....	46
3.1.2	<i>Působení cizí moci</i>	46
3.1.2.1	Budoucí vývoj hrozby	46
3.1.2.2	Vybraná hrozba ve strategických dokumentech.....	47
3.1.2.3	Porovnání budoucího vývoje hrozby a strategických dokumentů.....	47
3.1.3	<i>Kyberhrozby</i>	48
3.1.3.1	Budoucí vývoj hrozby	48
3.1.3.2	Vybraná hrozba ve strategických dokumentech.....	48
3.1.3.3	Porovnání budoucího vývoje hrozby a strategických dokumentů.....	49
3.2	MOŽNÉ SCÉNÁŘE VÝVOJE VYBRANÝCH HROZEB	50
3.3	DOPLNĚNÍ PRAKTICKÉ ČÁSTI - NÁZORY ODBORNÍKŮ Z PRAXE	57

3.4	ZJIŠTĚNÉ NEDOSTATKY A NAVRHOVANÁ DOPORUČENÍ	58
4	ZÁVĚR	60
5	SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ.....	61
6	PŘÍLOHY	65

Seznam grafů

Graf č. 1	Schématické znázornění řídicích sil a scénářů – teroristická hrozba
Graf č. 2	Schématické znázornění řídicích sil a scénářů – působení cizí moci
Graf č. 3	Schématické znázornění řídicích sil a scénářů – kybernetická hrozba

Seznam použitých zkratk

BIS	Bezpečnostní informační služba
ČR	Česká republika
EU	Evropská unie
NATO	North Atlantic Treaty Organization (Severoatlantická aliance)
MV ČR	Ministerstvo vnitra České republiky
OBSE	Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě
OSN	Organizace spojených národů
SHAPE	Supreme Hedquarters Allies Powers Europe
ÚZSI	Úřad pro zahraniční styky a informace
VZ	Vojenské zpravodajství

Úvod

Téma bezpečnosti naší země je a vždy bude jednou z vládních priorit. Stát zajišťuje bezpečnost svých občanů, svrchovanost a územní celistvost země. Bezpečnostní systém ČR by měl být připraven na aktuální bezpečnostní hrozby a rizika z nich vyplývající a zároveň by měl být připraven i na jejich možný budoucí vývoj. Z tohoto důvodu jsou opakovaně vypracovávány strategické dokumenty v oblasti bezpečnosti, které identifikují aktuální hrozby a spoluutvářejí rámec bezpečnostní politiky státu.

Bezpečnost České republiky je rovněž zajišťována na mezinárodní úrovni, především v rámci Severoatlantické aliance, Evropské unie a Organizace spojených národů. Z členství v těchto mezinárodních organizacích vyplývají České republice rovněž závazky, které je třeba plnit a podílet se tak na společné zahraniční a bezpečnostní politice. Strategické dokumenty tento fakt reflektují a jsou vytvářeny v souladu s touto společnou bezpečnostní politikou.

Intenzita konkrétních hrozeb se v čase mění. Odvíjí se m. j. od aktuální bezpečnostní situace ve světě. Vývoj hrozeb je v současné době poměrně dynamický, čemuž by měla odpovídat i aktualizace strategických dokumentů. Schopnost státu zajistit bezpečnost svých obyvatel je jedním z hlavních pilířů ochrany demokracie. Pokud by ČR byla přímo vystavena některé bezpečnostní hrozbě a stát při ochraně obyvatelstva selhal, znamenalo by to značné narušení důvěry občanů v odpovědné představitele státu.

Stát tedy musí rozvíjet schopnost adekvátně reagovat na nebezpečí, kterým jsou jím chráněné zájmy (mj. též ochrana života a zdraví osob, jejich majetku a životního prostředí) ohroženy. Je třeba se zaměřit primárně na preventivní opatření. Ochrana významných zájmů může být efektivní jen v případě, že je do ní zapojena široká veřejnost, která je státem dostatečně informována.

1 Cíl práce a metodika

1.1 Cíl práce

Cílem této diplomové práce je zhodnotit, zda strategické dokumenty v oblasti bezpečnosti odpovídají současným bezpečnostním hrozbám a především jejich možnému vývoji. Obvyklým rysem strategických dokumentů tohoto typu totiž bývá, že při popisu bezpečnostních hrozeb, vycházejí z jejich okamžitého vývoje a u jejich dalšího rozvoje se implicitně předpokládá extrapolace aktuálních trendů. Ačkoliv není cílem těchto strategických dokumentů predikovat vývoj bezpečnostních hrozeb, očekávání jejich lineárního průběhu v budoucnosti vyhovuje obvykle pouze v krátkodobém horizontu, což vede k nutnosti tyto strategické dokumenty po relativně krátké době aktualizovat. Tato práce si proto klade za cíl blíže prozkoumat nahlížení na vybrané bezpečnostní hrozby z analytického pohledu, opírajícího se o důležité souhrnné zdroje, poskytující alespoň částečně právě odhad budoucího vývoje daných hrozeb.

1.2 Metodika

V teoretické části práce jsou na základě prostudování příslušných strategických dokumentů, právních předpisů a odborné literatury uvedeny stěžejní strategické dokumenty a další významné dokumenty z oblasti bezpečnosti. Dále jsou zde blíže vymezeny vybrané bezpečnostní hrozby vyplývající z těchto dokumentů.

Vzhledem k rozsáhlosti tohoto tématu jsou v praktické části práce vybrány pouze tři konkrétní hrozby, které jsou specifické svým dynamickým vývojem v posledních letech a častou propojeností s ostatními hrozbami. Jedná se o terorismus, kyberhrozby a působení cizí moci. Pro každou hrozbu je stanoven obecný předpoklad vývoje, dále popis předpokladu hrozby ve strategických dokumentech a zhodnocení, zda tento předpoklad odpovídá předpokladu vývoje hrozby. Pro každou ze tří vybraných hrozeb je dále pomocí metody scénářů (kritický scénář a nejpravděpodobnější scénář) provedena analýza jejich možného budoucího vývoje.

Pro získání i jiné perspektivy (než perspektivy autorky práce) na adekvátnost dokumentů, potažmo státu, v této oblasti, byl proveden též kvalitativní výzkum formou

polostrukturovaných rozhovorů s odborníky z praxe, které jsou přílohou této práce. Názory dotázaných odborníků jsou zohledněny v navrhovaných doporučeních a v závěru práce.

2 Teoretická východiska

2.1 Strategické dokumenty v oblasti bezpečnosti ČR

Česká republika jako suverénní stát a členská země Evropské Unie, NATO a mnoha dalších mezinárodních organizací, utváří svou bezpečnostní politiku na základě vnitřních, ale i vnějších hrozeb, které ohrožují její bezpečnostní zájmy. Na základě komunitárního práva, výzkumů a analýz bezpečnostního prostředí jsou pak utvářeny strategické dokumenty, které identifikují současné hrozby, jejich intenzitu a uvádějí postupy a doporučení pro prevenci těchto hrozeb, případně navrhnou opatření a postupy, které je třeba implementovat pro zlepšení stávajícího systému. Pro ČR je vypracováván bezpečnostní program a systém, který má zajistit bezpečnostní zájmy republiky a který je pak obecně nazýván jako bezpečnostní politika a strategie státu. Na komplexu se podílí prvky moci výkonné, zákonodárné a soudní – přímo odpovědné za zajištění bezpečnosti státu.

Obecně jsou v současnosti bezpečnostní zájmy ČR obvykle děleny na:

- strategické
- životní
- a ostatní významné zájmy

Životní - patří sem zejména suverenita státu, územní celistvost, politická nezávislost ČR a další

Strategické - bezpečnost a stabilita v daném prostoru (euroatlantickém), obranné cíle, soudržnost a stabilita svazku NATO, EU, zajištění obranné, zahraniční politiky, stabilní role a role partnerství, aktivní spolupráce v mezinárodních partnerských svazcích (NATO, OSN, EU, OBSE a dalších), podpora demokracie, zajištění základních svobod a principů právního státu, zajištění vnější i vnitřní bezpečnosti státu, ochrany obyvatelstva, prevence a potlačování bezpečnostních hrozeb, které mohou negativně ovlivnit bezpečnost ČR a jejích partnerů, ekonomická, energetická, potravinová stabilita a surovinová bezpečnost státu, zajištění kybernetické bezpečnosti a obrany ČR, prevence místních resp. regionálních konfliktů.

Ostatní významné zájmy - zajištění aktivní a kvalitní zpravodajské ochrany a obrany ČR, potlačování resp. snižování všech typů kriminality s důrazem na organizovaný zločin, informační kriminalitu, boj proti korupci, hospodářskou kriminalitu, posilování a zlepšování

efektivity, profesionality státních institucí, ochrana životního prostředí, posilování informovanosti veřejnosti a jejího aktivního podílu na zajištění bezpečnosti, rozvoj nevládních organizací působících v oblasti bezpečnosti, zajištění uplatňování vědecko - technického pokroku, nových technologií v praxi při manipulaci, zpracování informací a citlivých informací a další.

2.1.1 Bezpečnostní strategie České republiky

V České republice jsou opakovaně vypracovávány dokumenty Bezpečnostní strategie České republiky, jako základní nástroje na vládní úrovni. Obsahuje nástroje a koncepce k zajišťování úkolů v dané oblasti (především bezpečnost státu, bezpečnost obyvatel, obrana svrchovanosti, územní celistvosti). Jedná se tedy o základní vládní dokument, který přináší v určitých časových intervalech vždy základní taxativní přehled změn v bezpečnostním prostředí státu (potažmo hrozeb euroatlantického prostoru, které se ČR dotýkají). Bezpečnostní strategie našeho státu je komplex s hierarchickým uspořádáním, její a vnitřní bezpečnosti; systém propojuje více rovin – politickou, vojenskou, vnitřní bezpečnosti státu, bezpečnosti a ochrany obyvatel, legislativní, finanční, hospodářskou, sociální a právní.

Bezpečnostní strategie ČR se mimo jiné opírá o Ústavu ČR, Listinu základních práv a svobod a ústavní zákon o bezpečnosti České republiky a navazující další zákony (ústavní zákon č.110/1998 Sb.), včetně respektování závazků z našeho členství v Evropské Unii (Rada EU vydává dokumenty Evropská bezpečnostní strategie, které jsou základní osnovou pro rozpracování bezpečnostních dokumentů v jednotlivých státech), NATO, OSN (charty); Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě OBSE, Organizace pro ekonomickou spolupráci a rozvoj OECD, ale i Mezinárodní měnový fond MMF. Bezpečnostní politika našeho státu je z pohledu současných hrozeb prezentována jako proaktivní.

Bezpečnostní systém České republiky je strukturován; zahrnuje prezidenta republiky, Parlament, vládu (která je nejen vrcholovým orgánem výkonné moci, ale nese za bezpečnostní strategii státu odpovědnost). Systém dále zahrnuje Bezpečnostní radu státu – včetně jejích pracovních specializovaných útvarů tzv. pracovních orgánů. Další složky jsou ústřední správní úřady, rovněž krajské a obecné. V neposlední řadě ozbrojené armádní síly, ozbrojené bezpečnostní sbory, zpravodajské služby, záchranné sbory a služby, havarijní služby. Stávající bezpečnostní systém je pojat jako tzv. otevřený, aby mohl neprodleně reagovat na změny a náhlé události, dotýkající se bezpečnosti státu.

Dokumenty Bezpečnostní strategie ČR definují vždy tzv. bezpečnostní zájmy, záměry České republiky vycházející z aktuální geopolitiky, reflektují, identifikují aktuální bezpečnostní prostředí (rizika, hrozby). Identifikují aktuální rizika, tyto definují (např. v oblasti ekonomické závislosti na tzv. nestabilních státech, legální a nelegální migrace, terorismu a extremismu) a určují strategie, přístupy, nástroje k prosazování bezpečnostních zájmů, eliminaci bezpečnostních hrozeb v České republice.

Aby mohla být zajištěna bezpečnost a ochrana obyvatel České republiky, je třeba spolupráce s partnery v EU, aktivního přístupu a odpovědnosti vlády v zajišťování bezpečnostní politiky. V dané oblasti musí fungovat mezirezortní spolupráce, kooperace s orgány veřejné správy resp. s orgány všech územních správních celků, ale i obyvatel - právnických, fyzických osob odpovědných za zajištění bezpečnosti státu (nástroje, hodnoty, zájmy, přístupy, povinnosti, opatření jsou rozpracovávány do konkrétnější podoby bezpečnosti ČR a tzv. národní bezpečnosti (bezpečnostního systému) na jednotlivých člancích a segmentech státních struktur a dále. Příkladem je práce MV ČR, které analyzuje bezpečnostní hrozby, rozpracovává bezpečnostní politiku. V rámci informovanosti veřejnosti relevantní výsledky svých hodnocení z oblasti bezpečnosti publikuje prostřednictvím internetových stránek pro danou oblast. I další výkonné složky státu aktuální bezpečnostní hrozby, strategie, postupy pak zpracovávají či rozvíjejí podrobně z úhlu svých kompetencí (ve svých dílčích strategiích např. Ministerstvo obrany, Ministerstvo zdravotnictví, Ministerstvo životního prostředí, Ministerstvo zemědělství. Úloha všech státních složek zahrnutých v bezpečnostním systému je velice významná. Konkrétním rizikem současnosti si například okamžitě spojit se zapojením zpravodajských služeb, Policie ČR ale i Hasičským záchranným sborem, orgány ochrany veřejného zdraví, Státním ústavem jaderné, chemické, biologické ochrany atd.

Dokument Bezpečnostní strategie 2015¹ pak na základě aktuální analýzy uvádí tyto bezpečnostní hrozby:

- *oslabování dosavadních mechanismů kooperativní bezpečnosti, politických a mezinárodně-právních závazků v oblasti bezpečnosti* (revize stávajícího mezinárodního uspořádání, snaha o výjimečné postavení, vliv, snaha o dosažení vlastních cílů kombinacemi dostupných vojenských i nevojenských prostředků).
- regionální konflikty a nestabilita
- *terorismus* (realizovaný skupinami, jednotlivci)
- šíření zbraní hromadného ničení, jejich nosičů
- kybernetické útoky
- *negativní aspekty mezinárodní migrace* (s řadou důsledků – např. migračních vln)
- extremismus, interetnické napětí, sociální napětí určitých sociálních skupin a sociálně vyloučených lokalit
- *organizovaný zločin* (kriminalita, finanční kriminalita, korupce, drogy, obchod se zbraněmi, obchod s lidmi)
- *ohrožení funkčnosti prvků kritické infrastruktury státu* (obvykle zaměřené na chod státu, nutné životní potřeby obyvatel)
- *přerušení dodávek strategických surovin a energií* (destabilizace např. přerušením dodávek el. energie)
- *přírodní katastrofy = naturogenní* (např. záplavy, extrémní sucho, úbytek zdrojů pitné vody, sesuvy půdy, přírodní požáry), *katastrofy vznikající činností člověka = antropogenní* (především zhoršování životního prostředí nešetrnými výrobními technologiemi a postupy, nakládání s chemickými látkami, zdroji ionizujícího záření, biologickými agens)

¹ KOLEKTIV AUTORŮ POD VEDENÍM MINISTERSTVA ZAHRANIČNÍCH VĚCÍ ČR. *Bezpečnostní strategie České republiky* [online]. Praha: Ministerstvo zahraničních věcí ČR, 2015, 24 s. ISBN 978-80-7441-005-5. Dostupné také z: <https://www.vlada.cz/assets/ppov/brs/dokumenty/bezpecnostni-strategie-2015.pdf>

2.1.2 Strategie České republiky pro boj proti terorismu

Ministerstvo vnitra vypracovává od roku 2002 strategické dokumenty² v oblasti bezpečnostní hrozby terorismu. Po tragických útocích ve Spojených státech amerických z roku 2001 bylo nutné věnovat této bezpečnostní hrozbě větší pozornost, zhodnotit stav připravenosti ČR čelit této hrozbě a koordinovat plnění závazků vyplývajících z členství v mezinárodních organizacích. Národní akční plány boje proti terorismu (dále jen „akční plán“) schvalované vládou ČR byly přijaty v letech 2002, 2003, 2004, 2005 – 2006 a poslední v letech 2007 – 2009.

Na akční plány plynule navázaly dokumenty obecnější povahy s názvem Strategie České republiky pro boj proti terorismu. Tyto dokumenty, rovněž schvalované vládou ČR, sumarizují opatření snižující zranitelnost ČR terorismem, hodnotí funkčnost bezpečnostního systému ČR v této oblasti. Strategie je hlavním veřejně přístupným dokumentem z pohledu hrozby terorismu. Důležitou funkcí Strategie m. j. je poskytnout veřejnosti informace o aktuálním stavu a prioritách v oblasti této bezpečnostní hrozby. Schváleny byly prozatím dvě Strategie, první pro období 2010-2012 a druhá pro období od roku 2013.

Obě Strategie se zabývají následujícími pěti oblastmi:

- Zlepšení komunikace a spolupráce mezi subjekty zapojenými do boje proti terorismu a zkvalitňování podmínek pro výkon jejich činnosti
- Ochrana obyvatelstva, kritické infrastruktury respektive jiných cílů, potenciálně zranitelných teroristickým útokem
- Bezpečnostní výzkum, vzdělávání a informování veřejnosti ve vztahu ke konkrétním aspektům boje proti terorismu
- Prevence radikalizace ve společnosti a boj proti rekrutování do teroristických struktur
- Legislativní a mezinárodně smluvní otázky

² *Strategie České republiky pro boj proti terorismu od r. 2013* [online]. Praha: Ministerstvo vnitra ČR - Odbor bezpečnostní politiky, 2013, 32 s. [cit. 2018-03-01], str. 32. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/dokumenty-454055.aspx>

Cílem Strategie je na základě analýzy výše uvedených oblastí stanovit priority ČR v rámci efektivního boje s terorismem.

2.1.3 Koncepce ochrany obyvatelstva do roku 2020 s výhledem do roku 2030

Tento klíčový dokument (dále jen „Koncepce“)³ v oblasti ochrany obyvatelstva vypracovalo generální ředitelství Hasičského záchranného sboru České republiky v gesci Ministerstva vnitra. Koncepce přímo nedefinuje jednotlivé bezpečnostní hrozby, ale popisuje fungování systému ochrany obyvatelstva v ČR, definuje priority v této oblasti a analyzuje současný stav schopnosti ČR efektivně chránit obyvatelstvo před bezpečnostními hrozbami. Ve výhledu do dalších let pak uvádí doporučení, opatření a úkoly, které by měly být plněny příslušnými orgány státu pro efektivní fungování bezpečnostního systému ČR v tomto směru.

Strategické priority při vytváření Koncepce:

- občan
- soukromé subjekty
- ochrana kritické infrastruktury
- věda, výzkum a inovace
- definování nových úkolů a přístupů

Současná bezpečnostní situace vyžaduje přizpůsobení bezpečnostního systému ČR aktuálnímu stavu. Pro ochranu obyvatelstva je třeba nejen efektivně využívat stávající kapacity a zdroje, ale také hledat nové zdroje a možnosti ochrany. Je nezbytné, aby ČR disponovala funkčním systémem pro řešení krizových situací a je stejně důležité, aby v co nejvyšší míře dokázala předcházet situacím vyžadujícím takové zásahy. Důležitou roli při ochraně obyvatelstva hraje obyvatelstvo samotné, Koncepce se proto zabývá i tématem vzdělávání či stanovuje úkoly v rámci ochrany obyvatelstva pro právnické i fyzické osoby.

³ *Koncepce ochrany obyvatelstva do roku 2020 s výhledem do roku 2030* [online]. Praha: Ministerstvo vnitra - generální ředitelství Hasičského záchranného sboru České republiky, 2013, 61 s. Dostupné také z: https://www.vlada.cz/assets/ppov/brs/dokumenty/Koncepce-ochrany-obyvatelstva-2020-2030_1_.pdf

2.1.4 Koncepce boje proti organizovanému zločinu

Na základě usnesení vlády jsou zpracovávány dokumenty Koncepce boje proti organizovanému zločinu (dále jen „koncepce“). Poslední schválená koncepcí⁴ zahrnuje období let 2015 až 2017 a plynule navázala na koncepci z let 2011 až 2014. Koncepce boje proti organizovanému zločinu na období 2015 – 2017 označuje organizovaný zločin jako nejzávažnější hrozbu nevojenské povahy, která ohrožuje ČR a boj proti organizovanému zločinu jako jednu z hlavních priorit v oblasti bezpečnosti.

Úkolem Koncepce je analyzovat aktuální situaci a navrhnout přiměřená opatření a vhodné nástroje k účinnému boji s organizovaným zločinem, který kromě postihů zahrnuje i prevenci a jeho odhalování. Právě odhalování této formy trestné činnosti je vzhledem k otevřeným hranicím a vyspělým komunikačním a informačním technologiím, které poskytují zločineckým organizacím různé možnosti rozvíjení jejich nelegální činnosti, velice náročné.

Koncepce tedy poskytuje charakteristiku organizovaného zločinu na našem území, vyhodnocuje plnění úkolů z uplynulého období (2011 – 2014) a stanoví úkoly pro současné období (2015 – 2017).

2.1.5 Národní strategie kybernetické bezpečnosti České republiky na období let 2015 až 2020

Tento strategický dokument⁵, schválený vládou, reaguje na potřebu vytvářet národní strategie v oblasti bezpečnosti rovněž pro oblast kybernetické bezpečnosti. S rozvojem informačních a komunikačních technologií stoupá pravděpodobnost hrozeb působících právě v kyberprostoru. Národní strategie kybernetické bezpečnosti České republiky

⁴ *Koncepce boje proti organizovanému zločinu na období let 2015 - 2017* [online]. Ministerstvo vnitra - Odbor bezpečnostní politiky, 2014, 44 s. Dostupné také z: <http://www.mvcr.cz/clanek/poskytnuti-informaci-koncepce-boje-proti-organizovanemu-zlocinu-na-obdobi-let-2015-2017.aspx>

⁵ *Národní strategie kybernetické bezpečnosti České republiky na období let 2015 až 2020* [online]. Národní bezpečnostní úřad, 2015, 24 s. Dostupné také z: <https://www.govcert.cz/download/gov-cert/container-nodeid-998/nskb-150216-final.pdf>

na období let 2015 až 2020 (dále jen „strategie“) plynule navázala na předešlou Strategii pro oblast kybernetické bezpečnosti České republiky na období 2012 - 2015.

Jedná se o poměrně novou část oblasti bezpečnosti v ČR, resp. nově upravovanou část. Gestorem oblasti kybernetické bezpečnosti v ČR je Národní bezpečnostní úřad (NBÚ). K 1. 8. 2017 vznikl⁶ Národní úřad pro kybernetickou bezpečnost (NÚKIB) se sídlem v Brně, jako ústřední správní úřad pro oblast kybernetické bezpečnosti a pro vybrané oblasti ochrany utajovaných informací podle zákona o ochraně utajovaných informací a o bezpečnostní způsobilosti. Organizační složkou NBÚ je Národní centrum kybernetické bezpečnosti (dále jen „centrum“), jehož součástí je vládní CERT (Computer emergency response team) a dále Oddělení teoretické podpory, vzdělávání a výzkumu. Hlavním úkolem centra je zejména předcházet kybernetickým útokům, případně řešit probíhající útoky. Vládní CERT spolupracuje s příslušnými orgány a organizacemi na národní, ale i mezinárodní úrovni a poskytuje podporu a informace jak státním orgánům a organizacím, tak občanům.⁷

Strategie stanovuje vize a priority České republiky v rámci kybernetické bezpečnosti pro dané období. Cílem je zajistit efektivní ochranu a stabilní fungování sítí a systémů a kritické informační infrastruktury na našem území. Na základě strategie (obdobně jako u ostatních strategií) je zpracován Akční plán⁸, který přehledně popisuje konkrétní kroky k naplnění cílů strategie, dále uvádí termíny plnění a zodpovědné složky / orgány.

2.1.6 Obranná strategie České republiky

Obranná strategie České republiky z roku 2017 (dále jen Obranná strategie) nahradila původní Obrannou strategii České republiky z roku 2012. Tento strategický dokument vydaný Ministerstvem obrany a schválený vládou ČR vymezuje, jaký je současný přístup

⁶ Zákon č. 205/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 181/2014 Sb. o kybernetické bezpečnosti a o změně souvisejících zákonů (zákon o kybernetické bezpečnosti), ve znění zákona č. 104/2017 Sb., a některé další zákony ve znění pozdějších předpisů. In: *ASPI* [právní informační systém]. Praha: Wolters Kluwer ČR

⁷ *Národní úřad pro kybernetickou a informační bezpečnost: vládní CERT* [online]. Dostupné z: <https://www.nukib.cz/cs/vladni-cert/govcert-cz/>

⁸ *Akční plán k Národní strategii kybernetické bezpečnosti na období let 2015 až 2020* [online]. Národní centrum kybernetické bezpečnosti, 2015, 35 s. Dostupné také z: <https://www.govcert.cz/download/govcert/container-nodeid-967/akc48dnc3adplc3a1n-rkb-final-150408.pdf>

vlády ČR k zajišťování obrany České republiky vzhledem k aktuální bezpečnostní situaci. Obranná strategie je dokumentem navazujícím na Bezpečnostní strategii ČR a současně reflektuje závazky, které pro naši vlast vyplývají z dobrovolného členství v mezinárodních organizacích, aliancích či regionálních uskupeních. Vychází z platných právních předpisů ČR, ze závazných mezinárodních či komunitárních právních předpisů a smluv, které ČR ratifikovala a koreluje rovněž s dalšími významnými strategiemi na mezinárodní či spojenecké úrovni (např. Strategická koncepce NATO, Globální strategie EU). Cílem tohoto dokumentu je efektivní zajištění obrany státu, tedy obrany státní svrchovanosti a územní celistvosti a rovněž spolupráce se spojenci a podílení se na jejich obraně. O tom jak je Obranná strategie realizována, je vláda informována v pravidelných intervalech prostřednictvím Zpráv o zajišťování obrany České republiky.⁹

Obranná strategie se nezabývá jednotlivě konkrétními bezpečnostními hrozbami, které by blíže definovala, ovšem vzhledem k tomu, že tento dokument vychází z Bezpečnostní strategie ČR a navazuje na ni, je koncipován právě tak, aby odpovídal hrozbám zde identifikovaným.

Pokud jde o vnitřní působení ozbrojených sil ČR na území České republiky při potírání vnitřních hrozeb, Obranná strategie ČR uvádí: „*V závažných případech ohrožení vnitřní bezpečnosti státu a jeho občanů mohou být síly a prostředky Ministerstva obrany vyčleněny k posílení Policie České republiky (PČR). Pro tyto úkoly jsou síly vyčleňovány v nezbytném rozsahu a v závislosti na jejich dostupnosti. V principu mohou být ve prospěch IZS a PČR využitelné kterékoliv součásti ozbrojených sil České republiky včetně aktivní zálohy.*“¹⁰

⁹ *Obranná strategie České republiky* [online]. Ministerstvo obrany České republiky - VHÚ Praha, 2017, 16 s. Dostupné také z: http://www.mocr.army.cz/images/id_40001_50000/46088/Obrann___strategie_2017_-_CZ.pdf

¹⁰ *Obranná strategie České republiky* [online]. Ministerstvo obrany České republiky – Vojenský historický ústav Praha, 2017, 16 s. [cit. 2018-2-1], str.13 Dostupné z: http://www.mocr.army.cz/images/id_40001_50000/46088/Obrann___strategie_2017_-_CZ.pdf

2.2 Ostatní významné dokumenty v oblasti bezpečnosti

2.2.1 Audit národní bezpečnosti

Audit národní bezpečnosti¹¹ představuje jeden ze zásadních dokumentů v oblasti bezpečnosti České republiky. Byl vytvořen v roce 2016, schválený vládou ČR. Dokument vydalo Ministerstvo vnitra ČR ve spolupráci s bezpečnostními experty, ústředními orgány státní správy a členy bezpečnostní komunity. Gestorem Auditů národní bezpečnosti byl odbor bezpečnostní politiky a prevence kriminality. Důvodem vzniku auditu bylo podat vládě, ale i veřejnosti zprávu o aktuálním stavu, schopnosti, efektivitě a připravenosti bezpečnostního systému ČR identifikovat hrozby a schopnosti adekvátně na ně reagovat.

V dnešním globalizovaném světě nelze vnímat bezpečnostní hrozby jen z pohledu lokálních, vnitřních hrozeb. Tvorba strategických dokumentů v oblasti bezpečnosti se neobejde bez analýzy hrozeb v globálním, resp. mezinárodním kontextu. Bezpečnostní situace v jiném státě může mít dopad na bezpečnostní situaci u nás a přinést konkrétní rizika či hrozby pro naši republiku (například migrace, kyberhrozby, působení cizí moci atp.)

Audit národní bezpečnosti se zabývá následujícími tématy / hrozbami:

- Terorismus
- Extremismus
- Organizovaný zločin
- Působení cizí moci
- Bezpečnostní aspekty migrace
- Přírodní hrozby
- Antropogenní hrozby
- Hrozby v kyberprostoru
- Energetická, surovinová a průmyslová bezpečnost
- Hybridní hrozby a jejich vliv na bezpečnost občanů ČR

¹¹ *Audit národní bezpečnosti* [online]. Praha: Ministerstvo vnitra ČR - Odbor bezpečnostní politiky a prevence kriminality, 2016, 142 s. Dostupné také z: <https://www.vlada.cz/assets/media-centrum/aktualne/Audit-narodni-bezpecnosti-20161201.pdf>

Audit kromě popisu hrozeb a rizik, které České republice přináší, hodnotí vybrané hrozby též z hlediska míry, ve které současně náš stát ohrožují a to ve stupních vysoká, střední a nízká. U každé hrozby nalezneme též výčet odpovědných institucí a nástroje (legislativa, strategie, koncepce), které mají tyto instituce k dispozici, aby dokázaly těmto hrozbám čelit, či je zcela eliminovat. V závěru každé kapitoly je seznam doporučení/opatření, která by mohla přinést zlepšení oproti stávající situaci.

Cílem auditu bylo nejen ověřit schopnost státu identifikovat hrozby a reagovat na ně, ale i zhodnotit stávající situaci z hlediska otázky legislativní, personální/kapacitní, či z hlediska koordinace bezpečnostních složek a ústředních orgánů státní správy a dát vládě konkrétní doporučení pro zlepšení v těchto oblastech. Díky určení auditu nejen vládě, ale i široké veřejnosti, byl audit koncipován tak, aby informace, které se v něm vyskytují, měly spíše obecnou povahu a pouze rámcově přinesly výčet důležitých hrozeb a oblastí, na které je třeba se zaměřit. Zveřejňovat informace detailnějšího charakteru by mohlo ohrozit zájmy ČR. Takové informace obvykle podléhají režimu utajovaných informací podle zákona 412/2005 Sb. o ochraně utajovaných informací a o bezpečnostní způsobilosti. Přístup k těmto informacím mají jen adresáti, kterým je informace určena a zároveň jsou držiteli osvědčení o způsobilosti se s těmito informacemi seznamovat.

2.2.2 Výroční zprávy zpravodajských služeb

Činnost zpravodajských služeb koordinuje vláda. Určuje priority, kterými se mají tajné služby zabývat. O své činnosti pak zpravodajské služby poskytují prezidentu republiky, vládě, ale i veřejnosti informace formou výročních zpráv.

2.2.2.1 Výroční zpráva Bezpečnostní informační služby

Bezpečnostní informační služba (BIS) je jednou ze tří zpravodajských služeb naší země. Jedná se o kontrarozvědnou službu, tedy službu působící na našem území, kde získává, shromažďuje a vyhodnocuje důležité informace pro bezpečnost naší země, a jejím úkolem je včas identifikovat bezpečnostní hrozby a rizika a chránit stěžejní zájmy ČR jako

jsou: demokracie, svrchovanost a územní celistvost, ale i významné ekonomické zájmy. Hlavními bezpečnostními hrozbami, kterými se BIS dlouhodobě zabývá, jsou¹²:

- terorismus
- kontrašpionáž (působení cizí moci)
- organizovaný zločin
- proliferace

Vzhledem k činnosti BIS a citlivosti informací, se kterými pracuje, je zřejmé, že většina výstupů podléhá režimu utajované informace podle zákona 412/2005 Sb. a seznamovat se s nimi mohou jen adresáti, kteří jsou oprávněni se s takovou informací seznamovat a kterým je přímo informace určena. Tento postup je nezbytný pro ochranu strategických zájmů v oblasti bezpečnosti ČR.¹³

Informace zjištěné činností BIS, které nepodléhají režimu utajení, a tedy nemohou ohrozit důležité zájmy ČR, zpracovává služba každoročně do výroční zprávy. Výroční zprávy za uplynulé roky jsou přístupny široké veřejnosti, kdy jejich znění služba zprostředkovává občanům například pomocí webových stránek.¹⁴ Tato zpráva je významným dokumentem v oblasti bezpečnosti státu, který poskytuje vládě, ale i občanům informace o aktuální bezpečnostní situaci.

2.2.2.2 Výroční zpráva Vojenského zpravodajství

Vojenské zpravodajství (VZ) je zpravodajskou službou, která získává, shromažďuje a vyhodnocuje informace mající zásadní význam pro zajištění obrany České republiky. VZ

¹² *Bezpečnostní informační služba: Zpravodajská služba české republiky* [online]. [cit. 2018-02-2]. Dostupné z: <https://www.bis.cz/cim-se-zabyvame.html>

¹³ Zákon č. 153/1994 Sb., *zákon o zpravodajských službách České republiky*, ve znění pozdějších předpisů. In: *ASPI* [právní informační systém]. Praha: Wolters Kluwer ČR

¹⁴ *Bezpečnostní informační služba: Zpravodajská služba české republiky* [online]. Dostupné z: <https://www.bis.cz/cim-se-zabyvame.html>

zahrnuje jak rozvědnou, tak kontrarozvědnou část služby. Tyto informace tedy získává jak v zahraničí, tak na území České republiky.

Stejně jako u ostatních zpravodajských služeb úkoluje VZ vláda ČR či prezident a služba pracuje především s informacemi utajovaného charakteru. Výroční zpráva, která je přístupná veřejnosti má neutajovaný charakter a tedy obsahuje informace, jejichž zveřejnění nemůže ohrozit významné zájmy v oblasti obrany ČR.

2.2.2.3 Výroční zpráva Úřadu pro zahraniční styky a informace

Úřad pro zahraniční styky a informace (ÚZSI), jenž je civilní rozvědnou službou, tedy službou získávající informace, které mají původ v zahraničí a jsou významné pro bezpečnost a ochranu zahraničně politických a ekonomických zájmů České republiky. Výroční zprávy Úřadu pro zahraniční styky a informace nejsou zveřejňovány.¹⁵

2.3 Současné hrozby v České republice vyplývající ze strategických dokumentů

Dokumenty, ze kterých tato práce vychází (Audit národní bezpečnosti, Výroční zpráva BIS, Bezpečnostní strategie ČR, Strategie České republiky pro boj proti terorismu, Koncepce ochrany obyvatelstva do roku 2020 s výhledem do roku 2030 atd.), identifikují shodně následující oblasti jako současné bezpečnostní hrozby pro Českou republiku:

2.3.1 Biologické hrozby

Biologická hrozba v podobě biologického zdravotního rizika pro člověka vzniká na základě kontaktu s bakteriemi, viry, houbami, dalšími specifickými mikroorganismy, geneticky modifikovanými organismy a souvisejícími toxiny (zootoxiny a fytotoxiny). Vybraná agens nacházející se přirozeně v okolním prostředí mohou – za určitých okolností, ohrozit zdraví ev. život lidí (rovněž pak zvířat či rostlin). Obecně představují velmi širokou paletu možných rizik od onemocnění po otravy.

Dojde-li například k přirozenému šíření určité skupiny virů, stávají se zdravotním rizikem prostřednictvím různých onemocnění, infekčních onemocnění; v některých

¹⁵ Zákon č. 153/1994 Sb., *zákon o zpravodajských službách České republiky*, ve znění pozdějších předpisů. In: *ASPI* [právní informační systém]. Praha: Wolters Kluwer ČR

případech s epidemickým až pandemickým výskytem. Příkladem jsou chřipkové epidemie či pandemie, které se stávají přirozenou biologickou hrozbou až s fatálními důsledky pro vybrané skupiny obyvatel - především pro oslabené jedince, děti a seniory. Může se však jednat i o rozšíření závažnějších onemocnění jako je ebola, HIV/AIDS, cholera, SARS (těžký akutní respirační syndrom) a dalších.

Centrum pro kontrolu nemocí v USA rozdělilo biologické agens podle charakteristik jako patogenita, závažnost, možnost použití, množství potřebné k vyvolání onemocnění, dostupnost aj. na čtyři kategorie (A - D); mezi nebezpečná onemocnění jsou řazeny především pravé neštovice, antrax – plicní forma, skvrnitý tyfus, botulismus, dýmějový mor, tularemie, Q-horečka, horečka marburg, lassa a dengue, krvácivá horečka ebola, brucelóza, cholera, žlutá zimnice. *Pozn.: další podrobnosti pak nejsou předmětem předkládané této práce.* Vybraná infekční onemocnění se podařilo téměř vymýtit díky dostatečné identifikaci, likvidaci jejich původců, nalezení vhodných protilátek, ale i aplikovaným preventivním, profylaktickým opatřením. Je nutné však zároveň konstatovat, že i když je vědecké poznání v dané problematice oproti historii na vysoké úrovni, dochází neustále k výskytu nových nepopsaných mikroorganismů, což znamená permanentní potřebu čelit dosud neznámým biologickým hrozbám.

V Evropské unii je maximální ochrana zdraví člověka ve smyslu možné biologické hrozby jedním ze základních úkolů respektive cílů. Je m.j. koordinována včasná informovanost ve společenství a varování před aktuálními hrozbami; patří sem i sdílení informací k biologické bezpečnosti potravin a vody. Posuzování rizik vyplývajících z biologických agens kontinuálně řeší Evropské středisko pro prevenci a kontrolu nemocí. V České republice je zaveden rozvinutý zdravotnický systém, který v běžných podmínkách řeší prevenci, výskyt, účinnou obranu proti biologickým agens.

Biologická agens tedy představují nebezpečí v případě jejich spontánního, přirozeného šíření, další určitou vážnější hrozbou pak mohou být nehody a nehodové události při nakládání, manipulaci s biologickými agens či s materiály, které je obsahují.

Za nejzávažnější hrozbu je však především považováno jejich případné zneužití ve formě biologických zbraní, tedy bioterorismus. Nepřirozené šíření biologických agens, resp. jejich zneužití je spojováno především s válečnými konflikty či teroristickými útoky. Hrozba jejich použití nebo zneužití zesílila především v poslední době, kdy se značně zvýšily aktivity, činnost teroristických skupin. Pro účely bioterorismu jsou tato agens atraktivní svojí

často velmi vysokou patogenitou, virulencí, stabilitou v zevním prostředí, schopností zamoření velkého teritoria, možností kontaminace osob, potravin, vody i ovzduší, ale i relativní dostupností (přítomnost materiálu ve specializovaných laboratořích, archivních depozitech, ve vybraných výzkumných centrech, databankách specifických kultur, ostatcích infikovaných organismů aj.

Využívání biologicky nebezpečných látek se objevovalo již v dávné minulosti, například v 1. polovině 14. století, při obléhání krymského přístavu tatarským vojskem, byly jako účinné biologické zbraně použity ostatky osob, jenž zemřely na vysoce nakažlivý mor. V novodobé historii, ve 20. století se ovšem otázka hrozby použití biologických zbraní stala kvůli četným ozbrojeným konfliktům a teroristickým útokům ještě palčivější a je stále vysoce aktuální. Použití biologických zbraní představuje vždy rozsáhlé riziko, kvůli schopnosti zasáhnout vysoký počet cílů v krátkém čase. Avšak u teroristických útoků realizovaných pomocí biologických zbraní, nemusí být počet obětí příliš vysoký k tomu, aby útok touto formou dokázal vyvolat mezi lidmi velmi silný pocit strachu zejména pro svou nepředvídatelnost a velmi slabou možnost ochrany především pro civilisty.

Příkladem jsou například „antraxové“ útoky ve Spojených státech amerických, které se odehrály krátce po útocích na Světové obchodní centrum a Pentagon. Obětem byly rozesílány obálky obsahující spory antraxu. Zemřelo při nich pouze (v porovnání s předešlými útoky, které měly tisíce obětí) pět lidí, dopad nejen na Spojené státy byl však obrovský a pocítila ho i Česká republika. I zde se objevily případy, kdy byly jednotlivcům či institucím doručeny zásilky, jejichž obsahem byl bílý prášek. V žádném z případů se v České republice přítomnost antraxu nepotvrdila. *Pozn.: Zajistit odborné rozbory všech podezřelých zásilek a zavést bezpečnostní opatření bylo pro stát velice nákladné nejen z hlediska finančního, ale i časového, kdy vybrané zasahující složky integrovaného záchranného systému (dále IZS) řešily primárně tyto případy bez ohledu na potřeby dalších krizových situací. Orgány činné v trestním řízení pak zahrtilo vyšetřování těchto případů.*¹⁶ Ve spojitosti s terorismem představují biologické zbraně kromě tzv. měkkých cílů hrozbu i pro tvrdé cíle, tedy strategická místa či objekty, která jsou pro svůj význam chráněna

¹⁶ Kolektiv autorů, MACELA, Aleš, ed. *Vysoce riziková biologická agens: Úvod do managementu biologických událostí*. Praha: AZIN CZ s.r.o, pro Státní úřad pro jadernou bezpečnost v Praze, 2002.

a střežena. Mohou jimi být objekty státní, vojenské, ale i komerční.¹⁷ Prioritou ochrany v tomto smyslu jsou v praxi například vodní zdroje.

Biologická agens zneužitá jako zbraně, (bioterrorismus) patří k velmi vážným hrozbám současnosti a ochranu proti těmto prostředkům lze řadit mezi složitější. Valné shromáždění OSN předložilo na počátku 70. let minulého století Úmluvu o zákazu vývoje, výroby a hromadění zásob bakteriologických (biologických) a toxinových zbraní a o jejich zničení (vstoupila v platnost 26. března 1975). Požadavky, články úmluvy byly postupně zapracovány do právního řádu ČR, realizována byla mimo jiné opatření k zákazu a zamezení vývoje, výroby, hromadění, získávání nebo držení biologických agens, toxinů, zbraní, zařízení a nosičů, ustanoven národní orgán kontrolující dodržování závazků ČR vyplývajících z výše citované Úmluvy - v současnosti platný zákon 281/2002 Sb., o některých opatřeních souvisejících se zákazem bakteriologických (biologických) a toxinových zbraní (aktuální změna 253/2017 Sb.). Výkonem státního dozoru nad dodržováním ustanovení zákona se zabývá Státní úřad pro jadernou bezpečnost (a jím zřízený Státní ústav jaderné, chemické a biologické ochrany, v.v.i.). V praxi je pak v rámci bezpečnostních a výkonných strategií pro danou oblast zapojena řada rezortních složek, především odborných v rámci IZS.

2.3.2 Extremismus

Je nejčastěji definován jako obecný pojem pro široké spektrum ideologií a vyhraněných ideologických postojů a krajních pozic; jedná se o netolerantní, zpravidla agresivní, antagonistické postoje vybočující z ústavních, zákonných norem a principů. Charakteristickým rysem je časté zaměření proti politickému systému - s cílem jeho likvidace. Extremismus je obecně vnímán jako souhrn sociálně patologických jevů ve společnosti.

Ministerstvo vnitra ČR (dále jen MV ČR) charakterizuje extremismus resp. extremistické ideologie a postoje jako destruktivní aktivity, cílené útoky proti demokratickému systému, demokratickým ústavním principům daným ústavním pořádkem – úctě k právům a svobodám člověka a občana, svrchovanosti, jednotnosti demokratického

¹⁷ *Ochrana měkkých cílů* [online]. Ministerstvo vnitra České republiky. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/ochrana-mekkych-cilu.aspx>

právního státu, nezměnitelnosti podstatných náležitostí demokratického právního státu, svrchovanosti lidu, volné soutěži politických stran respektujících základní demokratické principy a odmítající násilí jako prostředek k prosazování svých zájmů, ochrany menšin při rozhodování většiny, svobodě a rovnosti lidí v důstojnosti a právech, nezadatelnosti, nezczizitelnosti, nepromlčitelnosti a nezrušitelnosti základních práv a svobod bez rozdílu pohlaví, ras, barvy pleti, jazyka, víry a náboženství, politického nebo jiného smýšlení, národního a sociálního původu, příslušnosti k národní či etnické menšině, majetku, rodu nebo jinému postavení.

Velmi často je v praxi cílem extremistických aktivit porušení či náhrada stávajícího funkčního demokratického systému systémem autoritářským či totalitním, anarchií, diktaturou. Extremistické ideologie prezentují nejen různé politické strany, ale i různá sociální hnutí, zájmové skupiny, komunity, subkultury a další. Extremismus je v České republice považován za významnou bezpečnostní hrozbu, v současnosti především v návaznosti na současnou migrační vlnu a politiku, radikalizaci islámského hnutí. Jedná se o fenomén, který je v České republice kontinuálně monitorován (BIS), poznatky a nálezy jsou dále předávány výkonným složkám státu, Policii ČR a dalším.¹⁸ MV ČR každoročně předkládá vládě, Poslanecké sněmovně resp. Parlamentu zprávu o extremismu na území republiky za uplynulých dvanáct měsíců, materiál o vyhodnocení plnění boje proti extremismu za stejné časové období a v neposlední řadě předkládá koncepci boje proti extremismu.¹⁹ Hrozba terorismu je rovněž zpracována a začleněna v dokumentu Audit národní bezpečnosti 2016. Tyto výše uvedené dokumenty – obdobně jako v ostatních státech EU, ve svých základech reflektují přijaté dokumenty Rady Evropy. Extremismus je nejčastěji rozlišován na *politický* (pravicový a levicový), *společenský* (např. tzv. ekologický), *náboženský* (např. islámský, křesťanský).

Jde však o pomocné dělicí hledisko, neboť v praxi se například levicové i pravicové extrémistické postoje, projevy se velmi často prolínají.

Extremismus politický (pravicový, levicový) – historicky bohatý, významný vývoj obou proudů je zaznamenán především od konce 18. stol., v průběhu dalších století pak

¹⁸ *Co je extermismus* [online]. Ministerstvo vnitra České republiky. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/co-je-extremismus.aspx>

¹⁹ *Bezpečnostní hrozby* [online]. Ministerstvo vnitra České republiky. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/bezpecnostni-hrozby-337414.aspx>

dochází k větší specifikaci, vzniku celé řady nových proudů a ideologií, k širší nabídce alternativních politických směrů, k radikalizaci s extrémními, vyhraněnými podobami. S politickým extremismem je historicky spojena na jednom konci spektra především ideologie extrémního radikálního komunismu a anarchismu a na opačném ideologie extrémní pravice, nacionalismu (pravicové spektrum extremismu je často doprovázeno fenomény rasismu, xenofobie a antisemitismu).

Současný politický levicový extrémismus v České republice vychází z více ideologických proudů (např. anarchismu, komunismu, radikálního komunismu, anarchofašismu, hnutí punk); obecným rysem je pak nejčastěji boj proti globalizaci, ekonomické globalizaci, proti válkám, rasismu, proti státu, politickému a společenskému zřízení resp. uspořádání, proti existenci hranic, za rovnost - proti společenské hierarchii, proti genderovým nerovnostem, proti ničení životního prostředí. Současný politický pravicový extrémismus se v ČR projevuje především nacionalisticky až neonacisticky, fašisticky orientovanými uskupeními a proudy či sdruženími (preferující či nadřazující určité skupiny; reprezentanty jsou tradičně skupiny skinheads a skinhaedské subkultury, tzv. hooligans, krajně pravicové národní či dělnické ultrapravicové strany, další nacionalistická a nacionalisticko - militantní uskupení aj.). K projevům pravicového i levicového extremismus patří i prosazování cílů za doprovodu agresivních projevů, protiprávního jednání, až páchání trestných činů a užití nelegálních prostředků.²⁰

Extremismus náboženský - primárně odmítá demokratické hodnoty, principy, suverenitu státu, využívá náboženství k prosazování pouze vlastních „náboženských“ zájmů vedoucích k nastolení určitého režimu; zahrnuje především netoleranci vůči osobám jiné víry, ale i nastolení omezování práv a potlačování lidské důstojnosti příslušníků vlastního směru. Častou formou projevu je manipulativní jednání členů náboženského hnutí či skupiny; snaží se o psychickou manipulaci lidí, porušování právního řádu aj. (příkladem je islámský fundamentalismus, satanismus, v ČR např. Hnutí Grálu resp. Imanuelité Jana Dvorského, Svědci Jehovovy či tzv. Kuřimská kauza).

Společenský extremismus – řadí se sem především radikální extrémistická ekologická hnutí, radikální hnutí zelených a environmentální extremismus. Ekologický extremismus zjednodušeně prosazuje náhradu všech ideologií ideologií ekologickou; představitelem

²⁰ CHMELÍK, Jan: Extremismus. 1. vyd., Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012. 245 s. ISBN 978-80-7380-376-6

environmentálního extremismu je radikální sociální ekologie. V České republice patří mezi hnutí, skupiny s radikálním a extremistickým potenciálem, například Hnutí Svoboda zvířat, Animal S.O.S, Nesehnutí, hnutí Duha.²¹

S extremistickými ideologiemi, postoji bývá nezdávkou spojen výskyt jednání či jevů, které mohou být kvalifikovány dle platného trestního řádu ČR jako trestný čin (např. obecné ohrožení, hanobení národa, rasy, etnické nebo jiné skupiny osob, výtržnictví, podněcování k nenávisti vůči skupině osob nebo k omezování jejich práv a svobod a další).

2.3.3 Ilegální migrace

Migrace je přirozeným jevem ve společnosti. Jedná se o přesun osob z jedné oblasti do druhé (nejen v rámci státu, ale i přes státní hranice) jehož účelem je trvalé či dočasné usazení v cílové destinaci. S možností volného pohybu osob, např. v Schengenském prostoru, se zvyšuje i migrace. Lidé se přesouvají za prací, studiem, příbuznými ale například i z důvodu zlepšení životních podmínek. Migrace má na společnost nejen ekonomické, ale i společenské dopady.

Pojmy „migrace“ a „migranti, imigranti“ jsou v posledních letech v evropském prostoru velmi diskutovaným tématem. Přestože pod tyto pojmy lze zahrnout „legální“ pohyb osob, tak „ilegální“, bývá jimi v některých médiích často označován právě problém ilegální migrace. Že je téma stále aktuální i v České republice, dokazuje i letošní předvolební kampaň kandidátů na prezidenta ČR. Migrační krize se stala jedním z hlavních témat kampaně a boj proti ní pak strategií některých kandidátů.²²

Bezpečnostní hrozbu představuje především migrace ilegální, kdy stát nemá kontrolu nad osobami, které migrují. Hrozby spojené s ilegální migrací pak představují zejména terorismus, organizovaný zločin, či možnost zavlečení infekční nákazy. Ilegální migrace narůstá během posledních let z důvodu ozbrojených konfliktů v oblastech Blízkého východu a Severní Afriky. Mnozí z těchto migrantů míří do Evropy, především do západních zemí.

²¹ MAREŠ Miroslav: Ekoterorismus v České republice. *REXTER – Časopis pro výzkum radikalismu, extremismu a terorismu* [online]. 2004, roč. 4, č. 1. [cit. 2008-08-12]. Dostupný z WWW: <<http://www.rexter.cz/clanek.aspx?id=40>>

²² NOVOTNÁ, Kristýna. *7 důvodů, proč si zapamatovat letošní prezidentské volby* [online]. Český rozhlas, 2018. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/volby/prezidentske-volby-2018-jiri-drahos-milos-zeman_1801280600_kno

Jevem doprovázejícím tuto situaci a potažmo další hrozbou je nárůst radikalismu, extremismu v evropských zemích. EU pocítuje nutnost vytvořit novou koncepci azylové a migrační politiky a sjednotit ji napříč členskými zeměmi. Efektivní boj proti ilegální migraci nepředstavuje pouze ochranu hranic, ale zejména pomoc destabilizovaným oblastem a jejich obyvatelům přímo v těchto regionech.²³

2.3.4 Kriminalita

Kriminalita obecně představuje zločinnost na daném území v určitém časovém úseku. Jedná se o souhrn takových jednání, jež právní řád dané země považuje za trestné. Vědní obor kriminologie se zabývá zločinností, pachateli a oběťmi těchto činů a také prevencí. Údaje o kriminalitě jsou evidovány ve statistikách vytvářených či analyzovaných příslušnými institucemi (např. Policie České republiky, Ministerstvo spravedlnosti České republiky, Ministerstvo vnitra). Tyto statistiky zahrnují pouze kriminalitu zjevnou, tedy takovou, o které se orgány činné v trestním řízení dozvěděly. Vedle zjevné kriminality koexistuje kriminalita latentní, taková, která nevyšla najevo, není známa orgánům činným v trestním řízení a není proto ani evidována ve statistikách. Oba tyto druhy kriminality tvoří dohromady kriminalitu skutečnou. Existuje mnoho dalších dělení kriminality, pro naplnění účelu této práce postačí výše uvedené dělení.

Na kriminalitu lze nahlížet současně jako na vnitřní i vnější hrozbu. Primárně je na kriminalitu jako bezpečnostní hrozbou pohlíženo jako na hrozbu vnitřní. Kriminalita není statická, je dynamickým jevem, vyvíjí se s ohledem na faktory (např. nezaměstnanost, výše průměrné mzdy, rozvoj v oblasti informačních a komunikačních technologií atd.), které ji ovlivňují. Může stagnovat, nebo mít rostoucí či klesající tendenci. Česká republika definuje priority v oblasti veřejného pořádku a vnitřní bezpečnosti ve strategických dokumentech utvářených Odborem bezpečnostní politiky MV. Na základě těchto dokumentů se následně přijímají opatření, která slouží k ochraně společnosti před kriminalitou.

²³ *Audit národní bezpečnosti* [online]. Praha: Ministerstvo vnitra ČR - Odbor bezpečnostní politiky a prevence kriminality, 2016, 142 s. [cit. 2018-02-15], str. 62. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/assets/media-centrum/aktualne/Audit-narodni-bezpecnosti-20161201.pdf>

Policie České republiky v posledních letech udává pokles trestné činnosti na našem území a to za rok 2016 o 12% a za rok 2017 o 7,3%.²⁴ Evidence registrovaných trestných činů se v ČR pohybuje nad hranicí 200.000 skutků, přičemž pokles se týkal všech druhů trestné činnosti. Nejrozšířenějším druhem trestné činnosti na našem území zůstává majetková trestná činnost, která obvykle přesahuje hranici 50% všech registrovaných činů. Objasněnost trestných činů neklesá, spíše se mírně zvyšuje. Tento stav souvisí mimo jiné s preventivní činností Policie ČR, stavem počtu příslušníků Policie, navýšení rozpočtu sboru, jeho vybavením a pokrokem v metodách vyšetřování (např. analýza DNA, technologické možnosti). Lze tedy konstatovat, že kriminalita na našem území je stále přítomnou hrozbou, která má konstantní charakter a v současné době mírně klesající tendenci.

Ve většině strategických dokumentů, zabývajících se bezpečnostními hrozbami, se nehovoří o kriminalitě obecně, ale přímo o některých jejích specifických formách – extremismu, kybernetických útocích, organizovaném zločinu a terorismu. Tyto formy jsou blíže popsány samostatně v předešlých a následujících kapitolách.

2.3.5 Kyberhrozby

Bezpečnostní zájmy České republiky jsou ohrožovány i prostřednictvím kyberhrozeb. Takové hrozby mohou představovat například krádeže osobních či jiných citlivých údajů, finančních prostředků, šíření ransomware či malware atd. Problematika kyberhrozeb je ovšem daleko rozsáhlejší. S moderní informační společností se mnoho činností a dat přesouvá – jak ve státním, tak soukromém sektoru - do kyberprostoru. To s sebou přináší i novou formu hrozeb, kterým je třeba se bránit. Kromě útoků cílených jen na získání citlivých dat se setkáme i s jinými formami hrozeb, které se přesunuly do kyberprostoru a jsou v něm částečně či celkově realizovány.

Významnými riziky jsou například *„kybernetická špionáž (ať už průmyslová, vojenská, politická či jiná), za kterou stále častěji stojí přímo vlády, potažmo bezpečnostní*

²⁴ Kriminalita za rok 2017. *Policie České republiky* [online]. Dostupné z: <http://www.policie.cz/clanek/kriminalita-za-rok-2017.aspx>

*struktury konkrétního státu, působení organizovaného zločinu v kyberprostoru, hacktivismus, záměrné šíření dezinformací za účelem dosažení politických a vojenských cílů, či v budoucnu i kyberterrorismus.*²⁵ Audit národní bezpečnosti (2016) označuje jako relevantně vysokou hrozbu pro ČR narušení nebo snížení odolnosti IT infrastruktury. Z pohledu státu je stěžejní, zajistit především ochranu kritické infrastruktury, resp. jejích informačních systémů.

Kyberhrozby nepředstavují tedy jen nové hrozby spojené s používáním moderních informačních a komunikačních technologií. V kyberprostoru může rovněž probíhat příprava na realizaci útoku (či realizace samotná) různého charakteru – např. teroristické útoky, resp. kyberterrorismus.

2.3.6 Organizovaný zločin

Organizovaný zločin je takovou formou kriminality, kdy trestnou činností nepáchá jednatel, ale více spolupachatelů. Trestní zákoník²⁶ rozlišuje Organizovanou skupinu a Organizovanou zločineckou skupinu (spolupachatelů). Pojem *organizovaná skupina* není zákonem blíže definován, jeho výklad je uveden v judikatuře (R 45/1986 Sb. rozh. tr.), z níž vyplývá, že v případě organizované skupiny se jedná o sdružení alespoň tří osob, které jsou trestně odpovědné a jejichž vzájemná součinnost při realizaci trestné činnosti „*vykazuje takovou míru plánovitosti jejího průběhu a tomu odpovídající koordinaci úloh jednotlivých účastníků, že tyto okolnosti zvyšují pravděpodobnost úspěšného provedení trestného činu*“²⁷ Organizovaná skupina pomáhá spolupachatelům snáze dosáhnout určeného cíle. Její charakter však nemusí být dlouhodobý, nezávisí na pevné řídicí struktuře, vzniku skupiny nepředchází žádný formální akt, členství vzniká na základě toho, že se jedinec fakticky zapojí do činnosti této skupiny.

²⁵Národní strategie kybernetické bezpečnosti České republiky na období let 2015 až 2020 [online], str. 5. Národní bezpečnostní úřad, 2015, 24 s. Dostupné také z: <https://www.govcert.cz/download/govcert/container-nodeid-998/nskb-150216-final.pdf>

²⁶ Zákon č. 40/2009 Sb., *trestní zákoník*, ve znění pozdějších předpisů. In: *ASPI* [právní informační systém]. Praha: Wolters Kluwer ČR

Oproti tomu pojem *organizovaná zločinecká skupina* vymezuje trestní zákoník v § 129 obecné části následovně „*Organizovaná zločinecká skupina je společenstvím nejméně tří trestně odpovědných osob s vnitřní organizační strukturou, s rozdělením funkcí a dělbou činností, které je zaměřeno na soustavné páchání úmyslné trestné činnosti.*“ Hlavními rysy odlišnosti organizované zločinecké skupiny jsou tedy určenost organizační struktury a dlouhodobý charakter. Jedná se o soustavné dlouhodobé páchání trestné činnosti, většinou za účelem zisku, získání vlivu, moci či prosazení určitých zájmů skupiny (např. terorismus – též forma organizovaného zločinu – v současnosti je na něj pohlíženo i jako na samostatný fenomén), realizované skupinou lidí – členů této skupiny, kteří jsou organizováni v určité řídicí struktuře s obvykle vysokým stupněm organizace.

Organizované zločinecké skupiny páchají úmyslnou, závažnou trestnou činnost, kterou je obvykle z důvodu vysoké „profesionality“ způsobu provádění této činnosti těžké odhalit. Příslušnost ke zločinecké skupině je pro členy vysoce zavazující, musí dodržovat přísná pravidla nejen mlčenlivosti a existuje mezi nimi zpravidla vysoká solidarita. O to složitější je vystoupení z takové skupiny, které je téměř nemožné.²⁸

Mnoho organizovaných zločineckých skupin nepůsobí jen na území jednoho státu, ale je propojeno napříč různými zeměmi. S otevřenými hranicemi dochází obecně k nárůstu kriminality, zejména k nárůstu organizovaného zločinu. Česká republika se po pádu železné opony stala zejména tranzitním státem pro různé formy organizovaného zločinu. Organizovaný zločin je bezpečnostní hrozbou pro hospodářskou stabilitu a stabilitu politického systému. Tomuto trendu je třeba se přizpůsobit nejen v rámci jednotlivých zemí, ale v rámci společenství.

Podle Policie České republiky²⁹ má v současné době organizovaný zločin na našem území především tyto podoby:

- výroba, pašování a distribuce drog,
- daňové podvody, útok na státní majetek,

²⁸ NĚMEC, Miroslav. *Organizovaný zločin: aktuální problémy organizované kriminality a boje proti ní*. Praha: Naše vojsko, 1995. ISBN 80-206-0472-3.

²⁹ *Co je organizovaný zločin* [online]. Policie České republiky. Dostupné z: <http://www.policie.cz/clanek/co-je-organizovany-zlocin.aspx>

- organizování prostituce a obchod s lidmi,
- organizování nelegální migrace,
- padělání měny, zboží a porušování autorských práv,
- praní špinavých peněz, vydírání, korupce, padělání,
- mezinárodní obchod se zbraněmi a výbušninami,
- organizované krádeže automobilů, bankovní podvody a loupeže.

2.3.7 Průmyslové havárie

Dnešní industrializovaná doba s sebou přináší i taková nebezpečí, jako jsou průmyslové havárie. Havárii lze definovat jako *„nežádoucí mimořádnou, částečně nebo zcela neovládanou, časově a prostorově ohraničenou událost, která vznikla nebo jejíž vznik bezprostředně hrozí v souvislosti s provozem technických zařízení, výrobou, užitím, skladováním, zneškodňováním nebo přepravou nebezpečných látek, která vede ke ztrátě života, poškození nebo ohrožení zdraví lidí, živých organismů, či životního prostředí nebo k prokazatelné újmě na majetku.“*³⁰

Nebezpečnými látkami v tomto smyslu mohou být látky toxické, hořlavé, výbušné, radioaktivní, nebo jinak biologicky nebezpečné (frekventovaně se jedná o produkty chemického průmyslu). Obecně jsou v průmyslové praxi jako druhy havárií způsobené nebezpečnými látkami označovány požár, výbuchy plynů a par, únik nebezpečné (radioaktivní) resp. toxické látky. I přes přijatou legislativu, přísnou prevenci, opatření pro manipulace s těmito látkami (tj. řádné proškolení pracovníků, technická i organizační, zpracované havarijní plány), může k mimořádné události – průmyslové havárii dojít. Jako hlavní příčiny mimořádných událostí bývají označována selhání lidského faktoru, poruchy technologických zařízení, změny provozních podmínek. Frekventovaným původcem řady havarijních událostí bývá člověk, a to z důvodu nedostatečného proškolení v dané oblasti, nedodržení či odchýlení se od správné výrobní praxe, stanovených předpisů a pokynů,

³⁰ MIKA, Otakar J. *Průmyslové havárie*. Praha: Triton, 2003. Řešení krizových situací. ISBN 80-725-4455-1. s.20

zanedbávání všech stanovených preventivních opatření, podceňování možných následků nedodržení striktních postupů apod. Průmyslové havárie lze jen těžko předvídat.

V podstatě jedinou účinnou ochranou před průmyslovými haváriemi je prevence na základě analýzy rizik v dané oblasti, obsažená v legislativních normách pro nakládání s nebezpečnými látkami, kontrola jejich dodržování a odpovídající sankce za jejich porušování. Jedním ze základních kamenů prevence - pro případy vzniku této mimořádné události, pak musí být v terénu havarijní připravenost, zajištění rychlé, efektivní komunikace a spolupráce s dotčenými složkami (především integrovaného záchranného systému); v neposlední řadě rovněž dostatečná konkrétní informovanost obyvatelstva v teritoriu. Vše z důvodu co největší minimalizace dopadu havárie.

Český právní řád zohledňuje, vychází v oblasti průmyslových havárií z mezinárodních úmluv, nařízení a směrnic EU; jedním ze stěžejních normativů pro tuto oblast je zákon č. 224/2015 o prevenci závažných havárií způsobených vybranými nebezpečnými chemickými látkami nebo chemickými směsmi a o změně zák. č. 634/2004 Sb., o správních poplatcích ve znění pozdějších předpisů (zákon o prevenci závažných havárií).³¹ Jeden z mimořádných prostředků v případě mimořádné události, tedy i závažnější, rozsáhlejší průmyslové havárie je i vyhlášení nouzového stavu ústavním zákonem 110/1998 Sb., o bezpečnosti České republiky, ve znění pozdějších předpisů.³² V neposlední řadě je třeba zmínit jako strategický dokument pro danou oblast zákon o integrovaném záchranném systému (zák. č. 329/2000 Sb. m.j. stanovící složky a povinnosti systému, práva a povinnosti obyvatel, práva a působnost orgánů státní moci a samosprávných celků aj.).

Hrozba průmyslových havárií může přijít jak zevnitř (v rámci ČR), tak zvenčí (ze zahraničí) Jejich intenzita odpovídá jejich typu a rozsahu. V roce 1986 došlo na Ukrajině dne 26. dubna k jedné z nejhorších jaderných havárií vůbec. Kvůli prováděnému pokusu na čtvrtém reaktoru, byly odpojeny bezpečnostní systémy, které by standardně zabránily, aby k takové havárii došlo. Na základě porušení jaderných bezpečnostních zásad došlo k přehřátí reaktoru, výbuchu vodíku, do ovzduší se uvolnily radioaktivní látky. V blízkém okolí elektrárny proběhla evakuace přibližně dvou set tisíc osob. Okolní příroda byla značně

³¹ *Prevence závažných havárií* [online]. Ministerstvo životního prostředí. Dostupné z: https://www.mzp.cz/cz/prevence_zavaznych_havarii

³² Zákon č. 110/1998 Sb., o bezpečnosti České republiky, ve znění pozdějších předpisů. In: *ASPI* [právní informační systém]. Praha: Wolters Kluwer ČR

poničena, půda kontaminována radioaktivními látkami a okolí elektrárny v okruhu 30 km je dodnes nepřístupné.

V České republice patří v poslední době k průmyslovým haváriím série výbuchů a následný požár v areálu Synthesie Semtín (dne 20. 4. 2011). Ve spol. Explosia a. s., došlo k mimořádné události – výbuchu ve výrobě, a to průmyslové trhaviny Perunitu E. Speciální železobetonový bunkr sloužící jako pracovní resp. výrobní prostor byl zdevastován; užitý stavební materiál byl odmrštěn do vzdálenosti několika desítek metrů.

2.3.8 Přírodní hrozby

Dokument „Bezpečnostní strategie 2015“ na základě aktuální analýzy zařadil do výčtu aktuálních bezpečnostních hrozeb přírodní (tzv. naturogenní) katastrofy a katastrofy vznikající činností člověka (tzv. antropogenní, vznikající činností člověka, mohou být způsobeny úmyslně i neúmyslně).

Přírodní, naturogenní hrozby představují mimořádné události způsobené přírodními vlivy respektive procesy. Dále se dělí na abiotické (vlivy neživé přírody – typickým představitelem jsou sucha, povodně, záplavy) a biotické (vliv živé přírody – epidemická onemocnění, rozsáhlý výskyt parazitických živočichů, rozsáhlý výskyt onemocnění zvířat, rostlin).

Jedná se především o:

- *povodně, záplavy* - vznikající především nadbytkem vody nejčastěji z náhlých extrémních srážek, přívalových dešťů, jarního intenzivního tání většího množství sněhu a následně zvýšením vodních hladin vodních toků, jezer, klimatickými změnami, neprůchodností, neprůtočností části vodních toků např. ledovou bariérou. Hrozbou jsou důsledky zejména zaplavení velkých teritorií - destrukce staveb (např. hrází, mostů, poškození stavebně regulovaných koryt, ale i budov postavených především v záplavových územích a dopravních cest), přemístění většího množství půdy, bahnotok, změny v retenci vody v půdě, kontaminace zdrojů pitné vody; nadměrné zavodnění půdy má negativní dopad na rostlinný porost. Dále ekologické škody, negativní důsledky pro majetek obyvatel, státu, obyvatele, rezort průmyslu, zemědělství a potravinářství, dopravu, další infrastrukturu státu (není z hlediska zaměření textu práce relevantní)

- *dlouhodobé sucho* - změny v koloběhu vody v prostředí s důsledkem narušení dostatečnosti vodních zdrojů nedostatkem spodní vody; důsledky jsou především v nedostatku vody, narušení koloběhu vody, ekosystémů, ve výrazném snížení zemědělských výnosů, úzce souvisí s požáry v porostech
- *extrémní větrné jevy, vichřice (orkány)* o síle pohybující se na 9. až 10. stupni Beaufortovy stupnice s ničivými účinky na krajinu, porosty, stavby, v ČR patří mezi hrozby i lokální tornáda - atmosferické, obvykle po svislé ose rotující víry (historie - první tornádo u nás popsáno již v Kosmově kronice) s obdobnými devastujícími účinky jako vichřice. Důsledky – polomy, poškození staveb, poškození především energetických rozvodů, telekomunikačních zařízení, omezení zejména letecké dopravy
- *extrémní mikroklima ve smyslu vysokých teplot, horka* – extrémní podmínky mají nepříznivý dopad na zdravotní stav obyvatelstva, zvířat; jsou spojeny se suchem – se závažným následkem v podobě nedostatku vody (nepřímo neúroda, úhyn hospodářských zvířat). Rovněž úzce souvisí s požáry. Jedním ze závažných důsledků je zvýšená potřeba užívání klimatizace, chlazení technologií (energetická, finanční náročnost), narušení dopravních cest (asfaltové povrchy, koleje)
- *požáry způsobené přírodními vlivy* - devastace především porostů, ale i přítomných živočichů, narušení ekostability, kontaminace ovzduší
- epidemické nákazy, hromadná onemocnění osob
- hromadné nákazy zvířat a rostlinných kultur

Strategické dokumenty k problematice, (zohledněné v českém právním řádu) jsou zmíněny v dokumentu Audit národní bezpečnosti 2016.

2.3.9 Působení cizí moci na našem území

Pod pojmem působení cizí moci rozumíme snahu různých zástupců jednoho státu získat informace o dění v jiném suverénním státě, díky nim získat vliv, výhodu prvního, informační náskok a s tím spojenou moc, vítězství či alespoň převahu. Dále je to propaganda a šíření dezinformací, kterými se cizí moc pokouší ovlivnit veřejné mínění, dění v zájmovém státě, relativizovat či rozmělnovat informace, bořit struktury důvěry ve stát, Evropskou unii apod.

Není to žádná nová hrozba, dějiny jsou plné špionážních příběhů, které někdy významně, někdy méně významně ovlivnili světové dění. Tato činnost se neomezuje pouze na dění v nepřátelském státě, neprovádí se pouze v době vyhocených vzájemných vztahů, ale provádí se v jakékoli době i mezi spřátelenými státy. V době míru slouží i jako nástroj budování důvěry: politici uzavřou vzájemné smlouvy a zpravodajskými prostředky se jedna strana snaží ověřit si, že protistrana dělá kroky k naplnění uzavřené dohody – jinými slovy, že se nemusí obávat nepříjemného překvapení, případně zrad. To ale neznamená, že není třeba se působení cizí moci obávat. Právě naopak. Většinou se cizí moc snaží získat informační převahu či destabilizovat. A v současné době, kdy se bezpečnostní situace v Evropě i ve světě zhoršuje, se využívání působení cizí moci zintenzivňuje.

Cizí mocí rozumíme cizí – i spřátelené – zpravodajské služby, můžeme však také tyto činitele najít mezi zaměstnanci zastupitelských úřadů, novináři, lobbisty, obchodníky, zástupci různých pozorovatelských misí i nevládních organizací či cizinecké komunity na vlastním území.

S nežádoucím působením cizí moci se setkáváme již tradičně v ekonomické oblasti: nejčastěji se jedná o snahu získat informace o ekonomických záměrech a aktivitách státu uvnitř i za hranicemi daného státu, to znamená získávání informací o strategických státních zakázkách, dále pak se snahami ovlivňovat strategická ekonomická rozhodnutí vedení státu. Zjednodušeně lze říci, že se jedná o všechny snahy cizí moci s ekonomickou motivací a o získávání vlivu v sektorech hospodářství. Vidíme snahy o posilování moci cizích subjektů postupným získáváním stále většího vlivu v určitých odvětvích našeho hospodářství. Velmi viditelné jsou tyto snahy například v oblasti telekomunikací, energetice i v mediální oblasti.

Další oblastí zájmu cizí moci je politika: tím se rozumí zejména zájem o politické dění uvnitř státu a o ovlivňování zahraniční politiky daného státu. Nejčastěji užívaným nástrojem v této oblasti je užívání dezinformací na internetu i v médiích. Těmito nástroji je ovlivňováno veřejné mínění, zejména v oblasti důvěry v demokratické dění uvnitř státu, důvěry v tradiční politické strany, důvěry v právní systém, policii a soudnictví. Dezinformacemi jsou zkreslovány i postoje našeho státu k Evropské unii i očeňovány postoje a snahy evropských struktur s cílem „podkopat“ důvěru v Evropskou unii a nastolit debatu o vystoupení z evropského svazku. Jsou rozdmýchávány kritické nálady ve společnosti, zvláště vůči v moci postaveným politickým představitelům, tradičním

hodnotám a integračním strukturám. Je relativizována pravda: Lži jsou vydávány za zaručenou a ověřenou pravdu, která je národu odpírána či před ním zatajována a pravda za nehoráznou lež a snahu o manipulaci s bezbranným jedincem ze strany státní zkorumpované všehoschopné moci. Těmito zásahy cizí moci je ve společnosti vyvolávána představa, že orientace našeho státu na západní struktury je pro ČR škodlivá a stát je tradičními stranami řízen špatně, je řízen spíše klientelistickými a vlastními stranickými zájmy a ne dle zájmu občanů. V této oblasti zájmů cizí moci, můžeme vidět i snahy o ovlivňování veřejné správy na regionální i vrcholové úrovni a snahy o ovlivňování politických představitelů. K tomu jsou, dle výroční zprávy BIS³³ užívány takzvané vlivové operace cizích zpravodajských služeb: mezi zástupci parlamentních politických stran, nejvyššími zástupci našeho státu, lobbisty a státními úředníky jsou za tímto účelem budovány vlivové a přístupové sítě ponejvíce čínských a ruských zpravodajských služeb. Jejich důsledkem pak může být přijetí rozhodnutí, poškozujících zájmy ČR a v konečném důsledku ohrožení politické nezávislosti ČR.

Další oblastí zájmu cizí moci je bezpečnost státu. V hledáčku cizích zpravodajských služeb jsou informace o bezpečnostním systému ČR, bezpečnostních složkách – policii, armádě, jejich výzbroji a výstroji, připravenosti, odhodlání, přijatých opatřeních, informace o důležitých představitelích figurujících na strategických místech, jejich ovlivnitelnosti, charakterových vlastnostech, zranitelnosti. I v této oblasti jsou jasně viditelné snahy o podkopání důvěry v náš bezpečnostní systém. Jsou uměle zveličovány hrozby, které naší vlasti hrozí, zvláště Islámský stát a s ním spojená hrozba terorismu a migrace se stala mantrou, na kterou bohužel občané tohoto státu slyší. Na druhé straně jsou bagatelizovány jiné zásadnější hrozby, jak už jsem uváděla ohrožení třeba i politické nezávislosti ČR. V této oblasti se setkáváme, dle výroční zprávy BIS, se snahou získat zákonem chráněné a jiné veřejně nepřístupné informace. Jejich získání a následné zneužití pak může vést k vážnému ohrožení bezpečnosti občanů našeho státu, ohrožení ochrany základních lidských práv a svobod obyvatel.

Je třeba si uvědomit, že činnosti v oblasti působení cizí moci se provádí dlouhodobě, s neměnnými cíli: získat moc a vliv, či výhodu při rozhodování nebo jednáních. Soustavný a systematický sběr informací a poznatků o předmětu zájmu, na který chce cizí moc působit

³³ *Výroční zpráva Bezpečnostní informační služby za rok 2016* [online]. Bezpečnostní informační služba. Dostupné z: <https://www.bis.cz/vyrocní-zpráva16e1.html?ArticleID=1136>

či zaútočit, ji dává schopnost předvídat reakce, manipulovat i vydírat. Ovládat situaci a tím vítězit. To je právě to, co činí tuto hrozbu silným nástrojem v rukou protivníka a posléze možného útočníka.

Snaha o eliminaci této hrozby je velmi složitá, nelze proti ní s cizími subjekty bojovat demokratickými ani právními prostředky – zajímavostí je, že mezinárodní právo špionáž neřeší, z hlediska mezinárodního práva neexistují žádné právní normy, které by špionáž upravovaly, zakazovaly či omezovaly. Vzájemná špionáž mezi státy není ani zakázána, ani povolena, mezinárodní právo se tváří, jako by špionáž neexistovala. Je však pochopitelné, že právně špionáž zakotvit by bylo nemožné, vždyť špionáž má v popisu práce překračovat zákony, dělat zakázané věci.

Jediná obrana je možná stejnými prostředky, jaké cizí moc využívá: špionáží proti špionáži. Na vlastním území je samozřejmě nutno se bránit právními prostředky, snahou rozkrýt působení cizí moci, odhalovat dezinformace a bojovat osvětou proti nim. Zároveň je třeba edukovat státní úředníky na všech úrovních o metodách působení cizí moci. A následně užívat účinné právní sankce za porušení státních tajemství či spolupráci z cizí moci. Na cizím území pak nezbyvá, než vyvíjet stejné snahy o získání informací a ovlivňování dění ve prospěch naší vlasti, jako cizí moc vyvíjí na našem území.

2.3.10 Terorismus

V současnosti existuje několik desítek definic terorismu vycházejících z různých hodnotících kritérií a hledisek. Naprostá většina definuje pak terorismus jako specifický fenomén, metodu k vytvoření atmosféry strachu k dosažení a prosazení politických, náboženských či ideologických požadavků a cílů, zahrnující určitou taktiku použití promyšleného násilí, zahrnující kriminální činy či hrozbu jeho použití. V posledních několika letech je tento fenomén řazen celosvětově z hlediska důležitosti a aktuálnosti v analýzách bezpečnostních hrozeb k jasným prioritám, v současné době je zhoršená situace i v Evropě. Hlavními dokumenty v České republice, postihující zájmy, opatření a aktivity v dané oblasti, jsou Strategie České republiky pro boj proti terorismu publikované od r. 2013 (poslední dokument byl vydán v srpnu 2016 jako Akční plán pro boj proti terorismu na léta 2016 – 2018). Jedná se o veřejně přístupné dokumenty Odboru bezpečnostní politiky Ministerstva vnitra, které je pro danou problematiku gestorem. Hrozba terorismu je rovněž

zpracována a začleněna v dokumentu Audit národní bezpečnosti 2016. Problematika trestní odpovědnosti za terorismus je postižena v Trestním zákoníku (40/2009 Sb.).

U terorismu se nejedná o jev nový, terorismus je starý jako lidstvo samo. Záměrné násilí proti civilistům, promyšlená strategie vzbuzování strachu k dosažení svých cílů je historicky v různých podobách známo již ze staré Číny a antického Říma. Lze shrnout, že cílem tohoto počínání je vyvolat strach, nejistotu, destabilizovat bezpečnostní situaci ve společnosti na konkrétním území. Strach, který je tímto jednáním vyvolán, je pak využíván jako nástroj manipulace se zájmovou skupinou, většinou vládou konkrétní země.

Přestože historie zná terorismus v mnoha jeho podobách, jakýsi zlom nastal v roce 2001, kdy došlo ve Spojených státech amerických k jednomu z největších teroristických útoků vůbec. Příslušníci islamistické skupiny Al-Káida unesli celkem čtyři dopravní letadla, se kterými se snažili zaútočit na významné symboly Spojených států. Dvě letadla narazila do budov Světového obchodního centra, tzv. „Dvojčat“, jejichž věže byly více než dvě desetiletí dominantou Manhattanu. Se třetím letadlem teroristé zaútočili na sídlo amerického ministerstva obrany – Pentagon. Na palubě čtvrtého letadla došlo k souboji mezi pasažéry a teroristy. Cestující se pokoušeli vniknout do kokpitu a převzít kontrolu nad letem. To se jim do poslední chvíle snažili teroristé prudkým manévrováním s letadlem znemožnit. Letadlo se zřítilo v Pensylvánii nedaleko města Shanksville. Díky odvážným pasažérům se tak pravděpodobně podařilo zmařit útok na další cíl, při kterém mohlo zahynout daleko více lidí. Letadlo mířilo na Washington, spekuluje se, že cíl, který mělo zasáhnout, byl Bílý dům či Kapitol.

Tyto rozsáhlé útoky, měly téměř tři tisíce přímých obětí, ale zasáhly formou sekundární viktimizace i spoustu dalších lidí především z řad rodinných příslušníků obětí, či lidí přímo přítomných útoku. Globálnost této formy útoků se projevuje m. j. tím, že teroristé zabili jedním útokem občany ze 44 zemí a z 5 světadílů. Průběh útoků sledovali milióny lidí po celém světě prostřednictvím médií v „přímém přednosu“. I díky těmto faktům bezpochyby odstartovala nová etapa vnímání terorismu.³⁴

Den 11. září 2001 se stal významným milníkem v současných dějinách, který ovlivnil celý svět. Dopady, které útoky měly a dodnes mají, zasáhly různá odvětví. Jedná se

³⁴ ROBEJŠEK, Petr, LOUŽEK, Marek, ed. *Mezinárodní terorismus - nový nebo starý fenomén?: Devadesát let od sarajevského atentátu*. Praha: CEP - Centrum pro ekonomiku a politiku, 2004. Sborník textů. ISBN 80-86547-33-7.

o politické, ekonomické, ale především bezpečnostní dopady. V USA, ale i v dalších zemích se začala měnit bezpečnostní politika. Bezpečnostní složky napříč zeměmi začaly klást větší důraz na mezinárodní spolupráci. Zpřísnila se bezpečnostní opatření nejen na letištích, ale i na dalších veřejných místech koncentrujících velké množství lidí, změnila se pravidla pro vstup a pobyt cizích státních příslušníků a nemalý dopad měly tyto události i na zpravodajskou komunitu.

Přestože v současné době se v Evropě i ve světě odehrává spíše více útoků s menším rozsahem než v uvedeném příkladu z 11. září, hrozba terorismu je ve spojení s nepříznivou situací a nárůstem radikálních tendencí na blízkém východě vnímána stále palčivěji. Například v Evropě počet obětí teroristických útoků v období jednoho roku zdaleka nepřesahuje počet obětí dopravních nehod na stejném území za stejnou dobu. Dopady na celou společnost jsou však v případě terorismu daleko širší - celospolečenské psychologické, politické a ekonomické.

Terorismus je v našich podmínkách obvykle rozlišován dle historického vývoje na národní, mezinárodní, globální. Schematicky, typově (dle důvodu, motivace, pohnutek) je obvykle dělen na politický tj. ultralevicový, ultrapravicový, revoluční, separatistický etnicko – nacionální, dále náboženský (obvykle s ideologií náboženského fundamentalismu, svaté války), environmentální, kriminální (cílem je především získání velkých finančních prostředků, bez propagace ideologie, provozují skupiny provozující organizovaný zločin - drogové kartely), psychologický (patologický psychotický, realizace uspokojení duševně nemocného jedince). Speciálním typem je tzv. eschatologický terorismus (vytvoření nového očištěného společenství, kdy je třeba starý svět zničit – užívána vysoká míra násilí, inklinace k užití zbraní hromadného ničení).

Pro realizaci teroristických činů – útoků je využívána celá řada prostředků, forem, které se podle cílových výsledků obvykle dělí na:³⁵

1. letální tzv. smrtící prostředky

a) využívají řady konvenčních zbraní (zejména sečné a bodné, mechanické střelné, palné, hořlavé resp. zápalné, výbušné zbraně);

b) nekonvenčních zbraní (tzv. zbraní hromadného ničení, ke kterým patří tzv. CBRN - chemické, biologické, radiologické, jaderné zbraně)

³⁵ FERGUSSON C.D., POTTER W.: The four faces of nuclear terrorism, Routledge, New York and Oxon, 2005

2. neletální (less-lethal) tzv. zneškodňující, vyřazující, ochromující prostředky

a) neletální zbraně (akustické principy, zejména vysokofrekvenční, elektromagnetické pulsy, optické zbraně)

b) nezbraňové prostředky (kyberterorismus, mediální terorismus, dopravní prostředky)

Pozn.: i u neletálních forem však dochází ke ztrátám na životech.

Akční plán pro boj proti terorismu na léta 2016 – 2018 přijatý v ČR člení teroristické hrozby z hlediska původce na islámský radikalismus, politický extremismus a ostatní teroristické skupiny, teror tzv. osamělých vlků – samostatně jednajících teroristů, zahraniční bojovníky. Z hlediska cíle útoku pak na terorismus zaměřený na kritickou infrastrukturu, na měkké cíle, zvláště ohrožené objekty a osoby, občany České republiky v zahraničí. Dokument identifikuje teroristickou hrozbu z hlediska použitých nástrojů na zneužití zbraní hromadného ničení a financování terorismu a dalších podpůrných logistických aktivit. Uvádí rovněž zhodnocení relevance uvedených hrozeb.

3 Vlastní práce

3.1 Vybrané hrozby

Následující hrozby – terorismus, působení cizí moci a kyberhrozby – jsou vysoce aktuální a často jsou také provázány. V následujících kapitolách je hodnocen možný budoucí vývoj těchto hrozeb, zkoumáno podchytení těchto hrozeb v příslušných strategických dokumentech a hodnoceno, zda strategické dokumenty hrozbě a jejímu možnému budoucímu vývoji odpovídají.

3.1.1 Terorismus

3.1.1.1 Budoucí vývoj hrozby

Vývoj terorismu na počátku 21. století dokazuje, že společnost čelí a bude čelit, nové, globalizované formě tohoto fenoménu, jež se stal velmi geograficky rozšířeným a možnost výskytu útoků téměř kdekoliv, nelze předem zcela vyloučit.

Česká republika je obecně považována za bezpečnou zemi. Institutu pro ekonomii a mír (Institute for Economics and Peace – IEP) každoročně zveřejňuje, na základě hodnocení mnoha faktorů, žebříček mírumilovných, bezpečných zemí, kde „bezpečnost“ země je vyjádřena Globálním indexem míru (Global Peace Index – GPI). V tomto výzkumu se ČR v letech 2016 a 2017 umístila na šestém místě. Přesto se nelze domnívat, že ČR by neměla být připravena na tuto hrozbu a její možný vývoj.

Hrozba terorismu může ČR ohrozit jak na základě domácího terorismu, tak ze zahraničí. U *domácího* terorismu Filipec (2017) uvádí tři úrovně rizika terorismu: společenskou, skupinovou a individuální, přičemž tyto jsou propojeny. Z tohoto třídění vyplývá, že míru hrozby terorismu mohou ovlivňovat jak společenské prostředí, tak zájmy určitých skupin, ale i jednotlivců.

V souvislosti s terorismem domácího původu Filipec dále uvádí výsledky řady výzkumů v české společnosti, z nichž vyplývá nedůvěra poměrně velké části společnosti v politické reprezentanty státu, politické organizace a instituce, včetně EU. Dále česká

společnost, zejména ve spojitosti s migrací a nesouhlasem se společnou evropskou migrační politikou, zaznamenává posílení pozice různých radikálních, extremistických či xenofobních politických uskupení a hnutí, jejichž rétorika je určitou částí společnosti vřele přijímána. Tyto tendence lze pozorovat i v dalších evropských státech, zejména v těch, které byly cílem teroristických útoků či mají problém s nezvládanou migrací. Tato fakta mohou naznačovat nepříznivý vývoj domácího terorismu, na druhé straně nejsou tyto tendence (prozatím) natolik významné, aby ovlivnily vnímání ČR jako stabilní demokracie, která je geopoliticky součástí „bezpečné“ a demokratické Evropy. Současně je však s přihlédnutím ke globální bezpečnostní situaci nelze brát na lehkou váhu.

Bezpečnostní situace České republiky, jako člena mezinárodních organizací – především NATO a EU – je ovlivněna rovněž děním na mezinárodní úrovni, tedy i zahraničním terorismem. „...Česká republika se aktivně účastní vojenských misí v zahraničí a její členství v NATO může přitáhnout pozornost zahraničních radikálů. A přestože terorismus v ČR nedosahuje intenzity útoků, kterých jsme byli svědky v jiných evropských městech, bylo by mylné se domnívat, že ČR je z teroristických aktivit zcela vyloučena.“³⁶

Vzhledem ke geografické poloze ČR, lze předpokládat, že náš stát i v budoucnu bude sloužit jako tranzitní země či země pobytu různých teroristických uskupení, či osob na ně napojených. Nelze vyloučit ani variantu, že se ČR stane primárním zájmem teroristů. Ohrožení zahraničním terorismem mohou být rovněž občani ČR nacházející se mimo naše území či české objekty na cizím území.

3.1.1.2 Vybraná hrozba ve strategických dokumentech

Strategie České republiky pro boj proti terorismu od r. 2013 reflektuje zejména bezpečnostní situaci a události z období předcházejícího a současného vzniku tohoto dokumentu. V závěru strategie autoři uvádí, že hrozba terorismu je globální, latentní, trvalá a všudypřítomná hrozba, jejíž vývoj nelze podceňovat a je třeba přijmout preventivní

³⁶ FILIPEC, Ondřej. *Fenomén terorismus: česká perspektiva*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2017. ISBN 978-80-244-5040-7., str. 73.

opatření a připravit se na možné budoucí podoby této hrozby. Doslovně „*Česká republika je státem, v němž nedochází k otevřeným projevům domácího či mezinárodního terorismu. Potencionální riziko politicky motivovaného útoku proti území České republiky nebo jejím zájmům v zahraničí (připravovaného ze strany mezinárodního terorismu) by však mohlo úzce souviset se zahraničněpolitickou orientací státu.*“³⁷

V rámci priorit, které jsou v závěru strategie uvedeny, je zde popsán předpokládaný budoucí vývoj hrozby v ČR takto: „*V podmínkách ČR bude v blízké budoucnosti i nadále pravděpodobnější vznik teroristických hrozeb majících původ v zahraničí.*“³⁸ Na základě tohoto předpokládaného vývoje je ve strategii do budoucna kladen důraz na význam včasné detekce těchto hrozeb, stěžejní roli zpravodajských služeb a mezinárodní spolupráci. Rovněž je zde vyjádřena potřeba posunout zpravodajské služby na úroveň srovnatelnou s jejich partnery ze zahraničí.

Bezpečnostní strategie České republiky 2015 – jedním ze zde uvedených strategických cílů pro oblast prevence a zvládání krizových situací pro budoucí období, je posilování Společné bezpečnostní a obranné politiky Evropské unie a posilování mezinárodní spolupráce v oblasti bezpečnosti obecně. Přímou hrozbou terorismu strategie uvádí: „*Hrozba terorismu jako metody násilného prosazování politických cílů je trvale vysoká.....Celoevropsky významným a narůstajícím bezpečnostním rizikem je fenomén tzv. zahraničních bojovníků.*“³⁹ a dále na str. 15 definuje konkrétní priority pro boj s terorismem (opatření proti financování terorismu, proti radikalizaci a rekrutování, ochrana obyvatelstva, kritické infrastruktury, respektive jiných cílů zranitelných teroristickým útokem, důsledné odhalování a postihování xenofobie, rasismu atd.).

³⁷ *Strategie České republiky pro boj proti terorismu od r. 2013* [online]. Praha: Ministerstvo vnitra ČR - Odbor bezpečnostní politiky, 2013, 32 s. [cit. 2018-03-01]., str. 32. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/dokumenty-454055.aspx>

³⁸ *Strategie České republiky pro boj proti terorismu od r. 2013* [online]. Praha: Ministerstvo vnitra ČR - Odbor bezpečnostní politiky, 2013, 32 s. [cit. 2018-03-01]., str. 32. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/dokumenty-454055.aspx>

³⁹ KOLEKTIV AUTORŮ POD VEDENÍM MINISTERSTVA ZAHRANIČNÍCH VĚCÍ ČR. *Bezpečnostní strategie České republiky* [online], str. 11. Praha: Ministerstvo zahraničních věcí ČR, 2015, 24 s. ISBN 978-80-7441-005-5. Dostupné také z: <https://www.vlada.cz/assets/ppov/brs/dokumenty/bezpecnostni-strategie-2015.pdf>

3.1.1.3 Porovnání budoucího vývoje hrozby a strategických dokumentů

V české literatuře i v odborných kruzích se setkáme se spoustou informací o historickém vývoji terorismu, o současné situaci v této oblasti, ovšem minimálně se můžeme setkat s analýzami budoucího vývoje této hrozby v nejbližších letech. Dle mého názoru Strategie České republiky pro boj proti terorismu od r. 2013 a Bezpečnostní strategie České republiky 2015, přikládají této hrozbě náležitý význam a kladou důraz na prevenci této hrozby zejména na mezinárodní úrovni, nicméně vycházejí „pouze“ z předešlých zkušeností či aktuální situace a neberou v potaz možné trendy budoucího vývoje této hrozby. Priority a cíle rozhodně odpovídají vývoji hrozby předcházejícímu vzniku strategických dokumentů. Možnost strategie z roku 2013 pokrýt aktuální hrozbu terorismu v roce 2018, vzhledem k dynamickému vývoji bezpečnostní situace ve světě v posledních letech, natož možnou hrozbu budoucí, není dle mého názoru zcela dostatečná. Nepravidelné intervaly tvorby těchto zásadních dokumentů mohou pro potenciální útočníky představovat určitou mezeru v našem bezpečnostním systému.

3.1.2 Působení cizí moci

3.1.2.1 Budoucí vývoj hrozby

Tato bezpečnostní hrozba bude bezesporu stále přítomna. Otázkou tedy není, zda budeme této hrozbě jako stát čelit, ale v jaké intenzitě. Intenzita se odvíjí od aktuální bezpečnostní situace ve světě. V současné době je (na základě informací zveřejněných zpravodajskými službami) naše země vystavena působení státních aktérů - především Čínské lidové republiky a Ruska, ale i nestátních aktérů – např. Islámský stát. S jejich snahou o působení na náš stát lze počítat i v budoucnu. Tato hrozba zůstává nadále prioritní záležitostí zpravodajských služeb ČR s vnitřní působností.

Na vzestupu jsou v posledních letech i tzv. „hybridní kampaně“, též „hybridní hrozby“. Ministerstvo vnitra popisuje hybridní útoky následovně: *„Hybridní útočník osnuje a provádí aktivity poškozující životní, strategické či obecně bezpečnostní zájmy jiného aktéra a přitom usiluje o vytvoření prostředí, kdy mu za tyto aktivity nelze (přínejmenším formálně)*

jednoznačně přiřknout odpovědnost, nebo tak lze učinit pouze velmi obtížně a spekulativně.“⁴⁰

Hybridní kampaně vyvolávají takové akce, které nepovedou k válečné odvetě. Jedná se v podstatě o zejména kybernetickými nástroji vyvolávané vměšování do vnitřních záležitostí cílové země a ohrožování jejích demokratických pořádků. Některé jednotlivé hrozby (např. kyberhrozby, terorismus, ohrožení kritické infrastruktury atd.) mohou být součástí hybridní kampaně.

Ve výroční zprávě BIS 2016 jsou uvedeny hybridní kampaně vedené Ruskem proti Ukrajině, EU a NATO. Dále je uvedeno, že ČR nebyla doposud primárním cílem těchto kampaní. Jako členské země EU i NATO se jí ovšem tato problematika rovněž dotýká.

3.1.2.2 Vybraná hrozba ve strategických dokumentech

Bezpečnostní strategie České republiky 2015 – mezi jedenácti hrozbami identifikovanými touto strategií není působení cizí moci uvedeno, přestože ostatní významné dokumenty, nikoliv však strategické – Audit národní bezpečnosti, výroční zprávy zpravodajských služeb – popisují tuto hrozbu jako aktuální.

3.1.2.3 Porovnání budoucího vývoje hrozby a strategických dokumentů

Absence této hrozby ve výčtu bezpečnostních hrozeb v *Bezpečnostní strategii České republiky 2015*, od které se odvíjí další strategické dokumenty, je vzhledem k faktu, že Audit národní bezpečnosti 2016, se této hrozbě věnuje v rozsahu obdobném jako dalším hrozbám, překvapující. Nabízí se tedy otázka, zda ČR dostatečně reflektuje vývoj této hrozby.

⁴⁰ *Co jsou hybridní hrozby* [online]. Ministerstvo vnitra. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/cthh/clanek/co-jsou-hybridni-hrozby.aspx>

3.1.3 Kyberhrozby

3.1.3.1 Budoucí vývoj hrozby

Na základě dosavadního vývoje v oblasti kybernetických útoků a zhoršené bezpečnostní situace ve světě lze v blízké budoucnosti předpokládat jednoznačně jejich nárůst, a to z pohledu státních i nestátních aktérů. „Česká republika, jakožto vyspělá evropská země, se rovněž ocitá ve stále větší závislosti na informačních a komunikačních technologiích a dá se předpokládat, že tato závislost bude v budoucnu narůstat. Stále více agend v rámci státní správy je převáděno do digitální podoby, což umožňuje jejich efektivnější a rychlejší využívání... Zároveň se tak ale (nejen) veřejná správa stává zranitelnější vůči útokům a hrozbám, přicházejícím z kybernetického prostoru, což představuje pro stát a jeho občany novou bezpečnostní výzvu.“⁴¹

Nejen v České republice, ale všude ve světě v posledních letech vznikají specializované orgány, jejichž úkolem je prevence rizik spojených s touto hrozbou, její detekce a realizace opatření při jejím výskytu. Vznik těchto orgánů jasně ukazuje, že kyberhrozby jsou v současné době vysoce aktuálním tématem a že minimálně stejně aktuální bude tento druh hrozby i v blízké budoucnosti.

3.1.3.2 Vybraná hrozba ve strategických dokumentech

Bezpečnostní strategie České republiky 2015 – Mezi celkem jedenácti hrozbami, které tato strategie identifikuje, jsou jmenovány i kybernetické útoky. Jako možné cíle těchto útoků jsou zde jmenovány zejména komunikační, energetické a dopravní sítě, průmyslové či finanční systémy. Jako následek jejich destabilizace jsou ve strategii uvedeny významné hmotné škody.

Zmíněna je zde i propojenost kybernetických útoků s problematikou politické a ekonomické špionáže.

⁴¹ *Bezpečnostní hrozby* [online]. Ministerstvo vnitra České republiky. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/bezpecnostni-hrozby-337414.aspx>

K této bezpečnostní hrozbě je jako strategie její prevence a potlačování uvedeno v bodě 65., že k vládním prioritám v této oblasti patří především ochrana kritické infrastruktury a významných informačních systémů, která má být realizována především pomocí vládního koordinačního místa pro okamžitou reakci na incidenty tohoto druhu (vládní CERT). Přispět k úspěšné prevenci a potlačování této hrozby by měla rovněž spolupráce státních i nestátních aktérů, a to nejen na národní, ale i mezinárodní úrovni. Dále je zde odkaz na Národní strategii kybernetické bezpečnosti, tedy stěžejní dokument této oblasti pro nejbližší roky.

Národní strategie kybernetické bezpečnosti České republiky na období 2015 až 2020 – rovněž v této strategii je kladen důraz na význam spolupráce státního a soukromého sektoru. Je zde uveden předpoklad, že ČR bude v nadcházejících letech čelit mnoha kybernetickým hrozbám a rizikům.

Jednou z vizí strategie je dosažení předního postavení ČR v oblasti kybernetické bezpečnosti nejen v rámci svého regionu, ale celé Evropy. ČR tedy nechce jen pasivně přijímat nařízení EU a mezinárodních organizací, kde jí k tomu její členství zavazuje, ale má ambici se stát aktivním hráčem a leaderem v této oblasti v rámci evropského prostoru.

3.1.3.3 Porovnání budoucího vývoje hrozby a strategických dokumentů

Vývoj této bezpečnostní hrozby je velmi dynamický. Tak rychle, jako jde dopředu rozvoj informačních a komunikačních technologií, přicházejí i nové hrozby a rizika v této oblasti. Přijmout a realizovat včas adekvátní opatření je velice náročné jak ze strany nákladů, tak i personálních kapacit. Z výše jmenovaných strategických dokumentů jasně vyplývá, že Česká republika počítá s progresivním vývojem této hrozby a je i nadále připravena přijímat odpovídající opatření, aby byla schopna zajistit kybernetickou bezpečnost na svém území.

Dle dosavadních přijatých opatření lze konstatovat, že ČR se průběžně daří plnit cíle, které si stanovila ve strategických dokumentech. Stát bude i nadále přijímat opatření k posílení odolnosti „českého kyberprostoru“, avšak je otázkou, zda se podaří zajistit dostatečně efektivní spolupráci státního sektoru a široké veřejnosti, bez které by se odolnost značně snížila.

3.2 Možné scénáře vývoje vybraných hrozeb

Obvyklým způsobem pro zkoumání možného budoucího vývoje určitých jevů či problémů je metoda tzv. scénářů (či strategických scénářů). Byla vyvinuta počátkem 70. let ve společnosti Shell a zhruba současně v západních bezpečnostních (zejména armádních) kruzích a spočívá ve tvorbě variantních podob budoucnosti na základě identifikace klíčových či řídicích sil, tj. faktorů určujících vývoj sledovaného objektu zájmu. Cílem tvorby scénářů není prognózování ve smyslu poznání budoucnosti, nýbrž „pouze“ odhad možných budoucích rozvojų, přičemž hlavním přínosem tohoto přístupu je zejména analýza formativních sil dění, tvůrčí přemýšlení o budoucnosti a hledání způsobů, jak k jednotlivým alternativám vývoje přistupovat.

Pro tři vybrané a blíže pojednávané hrozby jsem vytvořila scénáře jejich střednědobého (v perspektivě 3 – 5 let) vývoje, a to s využitím stanovení vždy dvou řídicích sil (*key drivers*). Vzhledem k tomu, že všechny tři tyto hrozby mají svůj původ v zahraničí, ale rozhodujícím způsobem se manifestují v rámci České republiky, tzn. v působnosti proti domácím cílům, volila jsem vždy jednu řídicí sílu jako cizího a jednu jako domácího původu. Ačkoliv uplatněná metoda je jistou schematizací, zjednodušením velmi komplexních dějů, poskytuje srozumitelnou a užitečnou odpověď na otázku, jaké budoucí podoby daných hrozeb lze očekávat, či přesněji, v jakých podobách se tyto hrozby mohou na území ČR projevovat.

Principiálně se postupuje tak, že každá řídicí síla se v rámci scénářistické metodologie uplatňuje ve dvou krajních a navzájem opačných (polárních) polohách jejího kvantitativního působení (např. slabá – silná), přičemž každá z těchto poloh (pólů) sugeruje sama o sobě určitou kvalitativní vlastnost hledaného scénáře. Kombinací těchto sil lze dojít k utváření barvitých scénářů („příběhů“), definovaných na půdorysu souběžného působení (mnoha) jejich vlivů.

Každý z takto vzniklých scénářů lze poté blíže kvalitativně i kvantitativně charakterizovat, tzn. z hlediska jeho přijatelnosti (např. optimální či optimistický) nebo naopak nebezpečnosti (např. kritický, černý“), a také z hlediska jeho pravděpodobnosti. V této práci blíže popisuji u každé hrozby vždy dva důležité scénáře, a to nejpravděpodobnější („mainstreamový“) a kritický. Za nejpravděpodobnější označuji scénář založený na extrapolaci nynějšího vývoje.

Terorismus. Důkladná identifikace řídicích sil pro další vývoj tohoto fenoménu by si v reálné bezpečnostní praxi vyžádala samostatné a časově velmi náročné analytické úsilí; pro potřeby této práce ovšem daný analytický proces zjednodušuji a předkládám řídicí síly v podobě dvou obecných (zobecněných) faktorů, tak, abych jejich kombinací dospěla k alespoň přibližnému odhadu obrazu projevů teroristické hrozby v ČR ve stanovené časové perspektivě.

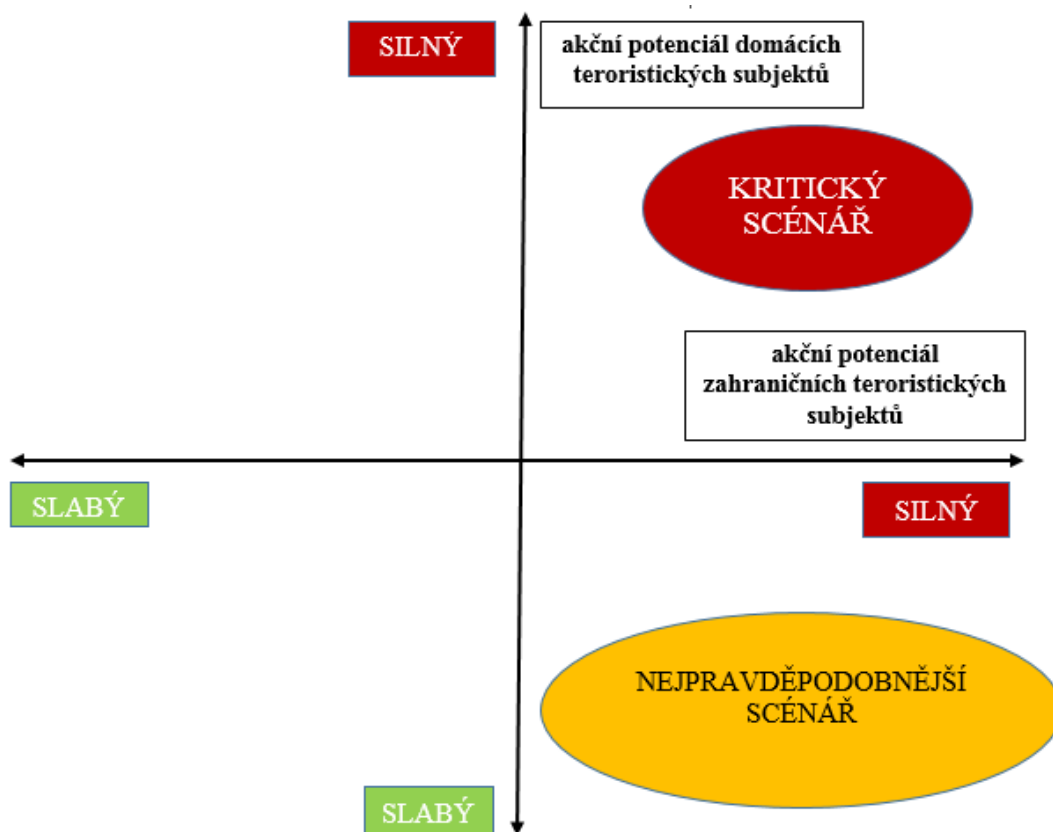
Zahraniční řídicí silou je akční potenciál *zahraničních* teroristických subjektů (dále jen „potenciál“), domácí silou pak obdobně akční potenciál *domácích* teroristických subjektů. V obou případech tím rozumím efektivní schopnost příslušných teroristických aktérů konat teroristické činy. Vycházím zde z předpokladu, že ačkoliv pro existenci teroristické hrozby a její projevy jsou nezbytné (primární) zahraniční teroristické síly (bez ohledu na jejich bližší určení a cíle), pro uskutečnění teroristického útoku na území ČR je rozhodující přítomnost *domácích* teroristických elementů, ať už bude jejich původ kdekoliv. Obě síly jsou na sobě pouze částečně závislé: domácí je sice strategicky odvozená ze zahraniční (tzn., že autonomní české teroristické síly zanedbávám), avšak na taktické úrovni (tj. z hlediska *bezprostředního* páčání teroristických aktů na konkrétním místě a v konkrétním čase) je relativně nezávislá.

Terorismus – nejpravděpodobnější scénář. Vychází z kombinace *silného zahraničního teroristického potenciálu* a *slabého domácího teroristického potenciálu*. Očekávám navíc, že obě tyto síly budou v čas zvolna slábnout, takže význam teroristické hrozby na území ČR bude střednědobě postupně klesat. Za východiska tohoto scénáře považuji další nezanedbatelnou existenci zahraniční teroristické (a konkrétně islamistické, tj. islámem ideově inspirované) hrozby, zejména v západní Evropě (Francie, státy Beneluxu, Německo aj.) a současně jistý potenciál domácích teroristů, zvláště ve formě nepočetných stoupenců poskytujících zahraničním subjektům podporu, ale též tzv. osamělých vlků, autonomně zradikalizovaných jedinců, ovšem bez násilných projevů. Viditelné projevy tedy tato hrozba v ČR mít nebude, díky i nadále mizivému počtu domácích teroristických subjektů a jejich relativně slabé vazbě na zahraničí se bezpečnostním silám ČR bude dařit předcházet byť i jen pokusům či plánování závažnějších teroristických útoků. Pravděpodobnost tohoto scénáře zde odhaduji na 70 – 80 %.

Za *kritický scénář* považuji výsledek kombinace silných teroristických potenciálů jak v zahraničí, tak i doma. Evropská teroristická scéna bude sílit, i díky trvalému přílivu

idejí a prostředků z nadále vitálních státních (Saúdská Arábie) i nestátních (al Káida, pozůstatky Islámského státu) zdrojů, takže v západní Evropě se nadále nebude dařit tuto hrozbu efektivně podchytit. Periodicky tedy bude docházet až ke spektakulárním aktům násilí vůči civilním (tzv. „měkkým“) cílům. Inspirace zahraničním terorismem se projeví i na půdě ČR, která se mezitím stane vítaným bezpečným útočištěm k odpočinku a setkávání teroristů s unijní státní příslušností. Přítomnost zranitelných cílů v ČR a nižší zkušenost českých bezpečnostních sil s touto hrozbou přitáhne pozornost teroristů, a v ČR se tak občas odehraje teroristický útok s poměrně významnými dopady, zejména v rovině bezpečnostní percepce společnosti. Projevy této hrozby nedosáhnou západoevropských rozměrů, avšak veřejnost bude krajně rozrušena a bude žádat tvrdá bezpečnostní opatření. Konkrétním příkladem naplnění takového scénáře by mohl být bombový útok solitérního radikála („osamělého vlka“) na zaplněný hypermarket ve špičkových hodinách jeho provozu. Pravděpodobnost tohoto scénáře oceňuji na pouhých 10 %.

Graf č. 1: Schématické znázornění řídicích sil a scénářů – teroristická hrozba

Zdroj: vlastní zpracování

Působení cizí moci. Na rozdíl od předchozí hrozby domácí komponenta hrozba působení cizí moci neexistuje. Zatímco tedy i zde lze uplatnit zahraniční sílu jako jeden z rozhodujících hybných faktorů (a konkrétně v podobě *geopolitického napětí mezi Západem a jeho protivníky*), jako domácí hybnou sílu uvažují *systémovou schopnost ČR efektivně této hrozbě čelit*. Opět zde volím velmi obecné podoby obou řídicích sil, aniž bych jejich záběr zužovala na konkrétní zahraniční aktéry a aniž bych konkretizovala formy protipatření proti jejich působení.

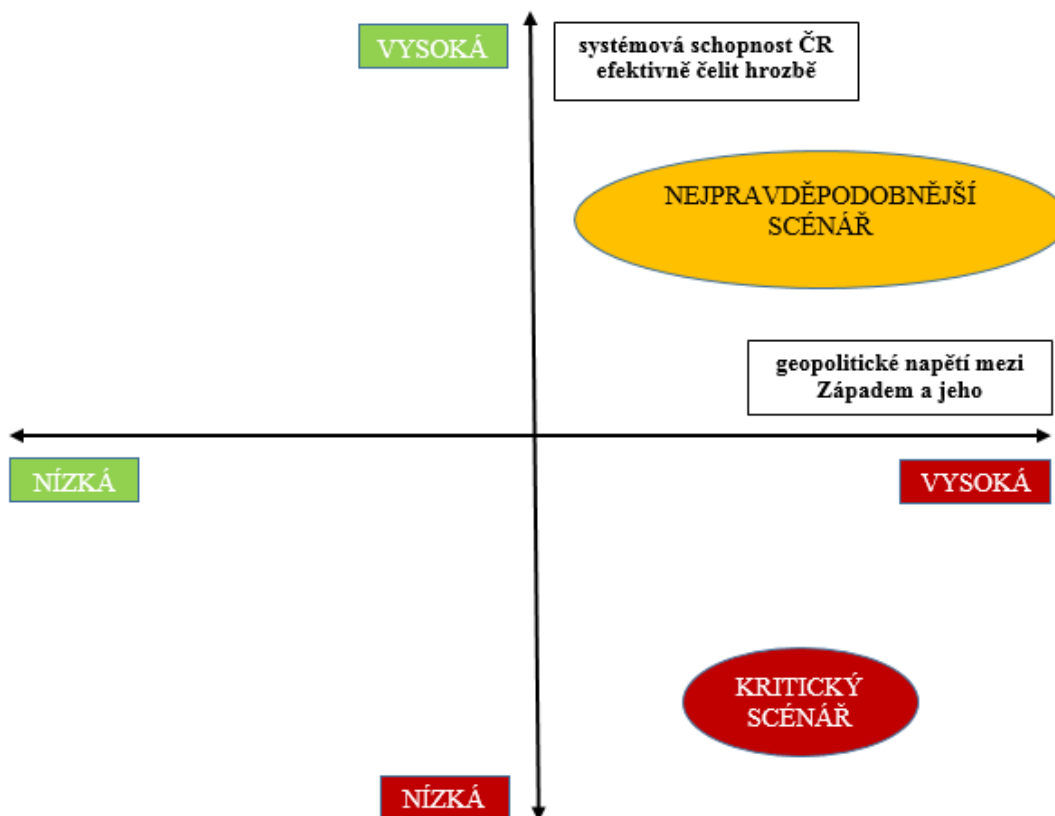
Další postup je obdobný jako u předchozí hrozby, tj. budoucí vývoj modeluji jako kombinace řídicích sil, jež jsou základem pro představení nejpravděpodobnějšího a kritického scénáře. Kritický scénář má zde však daleko větší závažnost než v předchozím případě.

Působení cizí moci – nejpravděpodobnější scénář. Velmi pravděpodobnou realitou střednědobé budoucnosti je další masivní působení Ruska, Číny a dalších zemí vůči ČR, EU a Západu vůbec, s řadou velmi široce pojatých záměrů od získávání nejmodernějšího

technologického know-how až po vlivové (politické a ideologické) a příp. až diverzní působení proti rozsáhlé škále cílů především v řadách politických, ekonomických, podnikatelských a vědeckých elit ČR a dalších cílových států. Na domácí ose očekávám i nadále obezřetné a cílevědomé působení celého komplexu bezpečnostních protopatření, počínaje systematickým úsilím zpravodajských služeb, přes důslednou ochranu citlivých informací ve státní i nestátní sféře až po aktivní působení státních i nestátních složek proti hybridním kampaním protivníka. V tomto scénáři očekávám setrvalou úroveň hrozby, jeho pravděpodobnost hodnotím jako 70%.

Naopak v *kritickém scénáři* předpokládám vedle nadále silného geopolitického napětí (zcela stejně jako v předchozím scénáři) kritické oslabení schopnosti ČR čelit příslušným projevům tohoto napětí, tj. působení cizí moci. Jde o scénář, kde se v zásadní míře uplatní vysoká zranitelnost ČR vůči nejrůznějším zahraničním vlivovým aktivitám v celém jejich rozsahu. Důvody tohoto domácího oslabení mohou být rozličné, ale jako nejpravděpodobnější vidím chybné vyhodnocení závažnosti (tj. podcenění) této hrozby, především z důvodů ideových posunů v domácí i zahraniční politice, tzn. přehodnocení postojů ČR vůči jednotlivým aktérům dané zahraniční hrozby (Rusko, Čína). Konkrétním obsahem takového scénáře by mohlo být zvnějšku (z Ruska) inspirované prosazení referenda o vystoupení ČR z EU (czexit), příp. jeho vyústění ve skutečný odchod ČR z unie. Pravděpodobnost scénáře odhaduji na 30 %.

Graf č. 2: Schématické znázornění řídicích sil a scénářů – působení cizí moci

Zdroj: vlastní zpracování

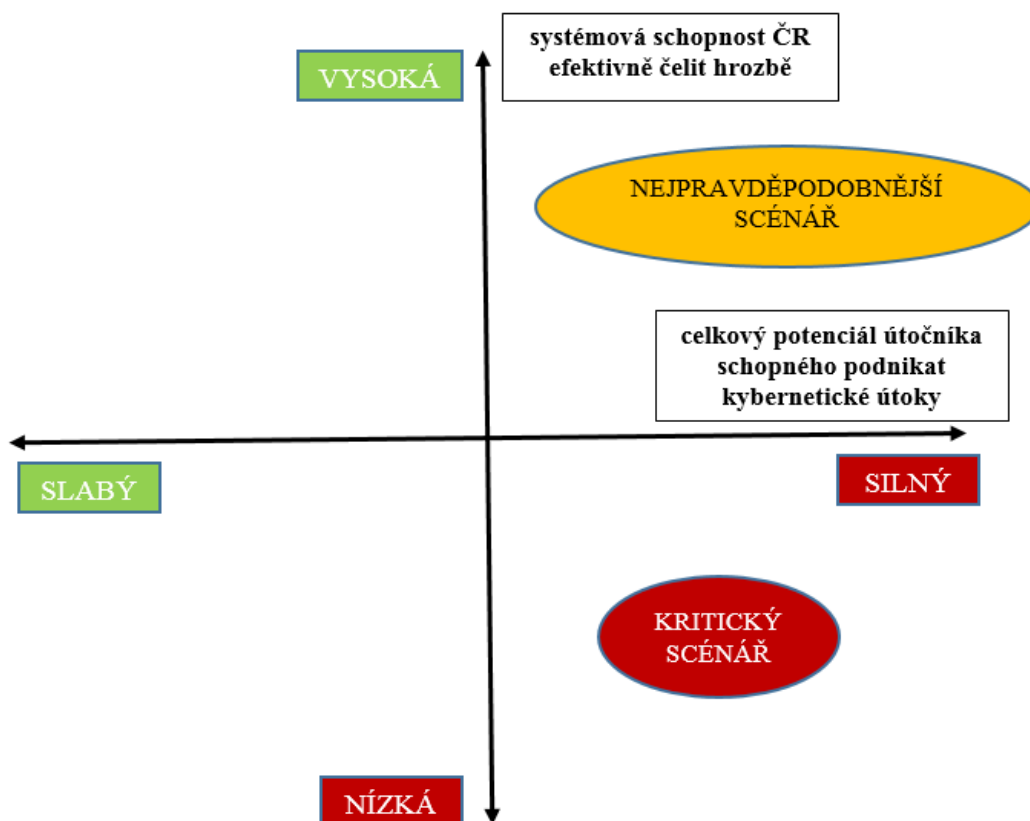
Kybernetické hrozby. Lze je do určité míry chápat jako podmnožinu hrozby předchozí, avšak s ohledem na její specifický charakter (zejména co se týče jejího mechanismu a dopadů) bývá nejčastěji pojednávána jako samostatný fenomén. Stejně jako předchozí hrozba má i tato svůj primární původ v zahraničí, avšak její konkrétní projevy (tj. poškození cíle) jsou domácí. V porovnání s předchozí hrozbou však u této je aktérem nejen stát, nýbrž i nestátní hráči, případně i neorganizovaní jednotlivci, byť nejtěžší ztráty mohou způsobit pouze útočníci s alespoň částečnou podporou státu. A i zde k těmto státům patří především Rusko, dále Čína a další. Státem sponzorovaný kybernetický útok může být v krajním případě válečným aktem.

Analogicky jako u předchozí hrozby, i zde jako řídicí síly volím jednu zahraniční (a konkrétně *celkový potenciál útočníka schopného podnikat kybernetické útoky*) a jednu domácí (stejně jako u působení cizí moci jí zde je *systémová schopnost ČR efektivně této hrozbě čelit*).

Je velmi pravděpodobné, že význam této hrozby bude ve střednědobém měřítku zřetelně stoupat a že průběh nejpravděpodobnějšího scénáře se zde bude více než jinde blížit průběhu scénáře kritického. Také pravděpodobnost nejpravděpodobnějšího scénáře bude relativně nižší. Jako *nejpravděpodobnější scénář* tedy vidím intenzivní a stoupající úsilí různých útočníků s obtížně stanovitelnou identitou, se vší pravděpodobností pocházejících (především) z Ruska, namířené proti důležitým cílům v ČR, zejména proti institucím státní administrativy. Tyto útoky však i díky rostoucí připravenosti národní kybernetické obrany nevyvolávají zásadnější škody, resp. díky poučení z proběhlých incidentů se následky útoků daří progresivně rychleji zahlazovat a novým útokům předcházet. Pravděpodobnost tohoto scénáře odhaduji na 60 %.

V *kritickém scénáři* očekávám průběh v podobě až mezního vyhocení předchozího „mainstreamového“ scénáře: útočníci s obtížně zjistitelnou identitou (viz scénář výše) provedou ve vypjaté mezinárodně bezpečnostní situaci (prohlubující se konflikt mezi Ruskem a Polskem, rychle přerůstající do střetu mezi Ruskem a státy NATO jako celku a exponující i ČR jako zemi v oblasti zájmu Ruska jakožto protivníka) lokální kybernetický útok na objekt české kritické infrastruktury, jež se v daných sub-optimálních podmínkách národní kybernetické obrany nepodaří zvládnout. Výsledkem je rozsáhlý výpadek elektrické energie, postihující mj. i celou pražskou aglomeraci; nápravu se podaří zajistit až po 18 hodinách. Útok vyvolá obrovskou nejistotu, chaos a postupně i paniku veřejnosti, rychle se přelévající do tlaku a nakonec i agresivity proti složkám místního i centrálního řízení (včetně vlády). Nespokojenost a hněv veřejnosti se v nejbližších dnech a týdnech po útoku bude transformovat do požadavku rostoucí části společnosti na principiální změnu českého zahraničněpolitického kursu, aby se podobná situace již neopakovala. Pravděpodobnost tohoto scénáře odhaduji až na 30 (- 40) %.

Graf č. 3: Schématické znázornění řídicích sil a scénářů – kybernetická hrozba

Zdroj: vlastní zpracování

3.3 Doplnění praktické části - názory odborníků z praxe

Hodnocení adekvátnosti obsahu strategických dokumentů z pohledu současných hrozeb a jejich možného vývoje na základě studia dokumentů, analýzy hrozeb a jejich vývoje ve střednědobém horizontu pomocí metody scénářů je spíše subjektivním hodnocením autora diplomové práce. Proto jsem se rozhodla doplnit praktickou část práce o kvalitativní výzkum, konkrétně o názory odborníků z praxe, které poskytnou odpovědi na zásadní otázky této práce a nabídnou tak pohled na danou problematiku z jiné perspektivy.

Výzkum byl uskutečněn metodou polostrukturovaných rozhovorů, které jsou přílohami této práce. Rozhovory byly uskutečněny při osobních setkáních, kdy bylo položeno dotazovaným 5 – 6 otázek k tématu této diplomové práce.

První rozhovor byl uskutečněn s gen. Ing. Andorem Šándorem, jež byl v letech 2001 až 2002 náčelníkem Vojenské zpravodajské služby (VZS). Dnes působí jako soukromý poradce v oblasti bezpečnosti a věnuje se též lektorské činnosti.

Druhý rozhovor byl realizován v Institutu ochrany obyvatelstva s pplk. Mgr. et Mgr. Františkem Paulusem, který se k otázkám vyjádřil za institut. V tomto případě byly pokládány otázky vztahující se k činnosti institutu.

Třetí rozhovor mi poskytl odborník na problematiku Blízkého východu a zpravodajských služeb, gen. Ing. František Štěpánek, bývalý generální konzul v Turecku a rovněž bývalý náčelník VZS (1997 – 2001). V letech 2001 až 2004 působil jako národní vojenský představitel České republiky na velitelství NATO (S.H.A.P.E.) v belgickém Mons. V současné době se také věnuje lektorské činnosti.

3.4 Zjištěné nedostatky a navrhovaná doporučení

Z důkladného prostudování strategických dokumentů v oblasti bezpečnosti ČR (viz teoretická část práce) vyplynulo zjištění, že dokumenty pracují převážně s minulým či aktuálním stavem hrozeb a příliš zde není brán v potaz jejich možný budoucí vývoj. Přípravenost čelit těmto hrozbám je tedy nedostatečná či jen částečně přiměřená. Obdobný názor na nedostatečnou prevenci hrozeb je zřejmý i z kvalitativního výzkumu. Reakce státu na hrozby v podobě přijímání efektivních preventivních opatření často přichází až v situaci, kdy jsme hrozbě přímo vystaveni.

Za další mezeru v zajišťování bezpečnosti České republiky, shodně s dotázanými odborníky, shledávám současný systém přípravy obyvatelstva na aktuální bezpečnostní hrozby, který je pravděpodobně zcela nedostatečný. Informovanost obyvatelstva je na velmi nízké, až nulové úrovni.

Hlavním doporučením pro zlepšení těchto nedostatků je zvýšit kvalitu i kvantitu práce s veřejností, a tedy i zvyšovat prostředky určené na tuto problematiku. Především změnit a sjednotit systém vzdělávání – zejména výuku bezpečnostních témat na základních a středních školách - a dále zajistit lepší informovanost státních orgánů, orgánů územních samosprávných celků a právnických a fyzických osob v oblasti problematiky ochrany obyvatelstva. Bez informované veřejnosti nemůže bezpečnostní systém spolehlivě fungovat.

Z pohledu strategických dokumentů pak vidím možné zlepšení současného stavu v častější aktualizaci těchto dokumentů, tedy přizpůsobení se dynamickému vývoji hrozeb a také v nutnosti brát při tvorbě preventivních opatření i možný budoucí vývoj těchto hrozeb.

4 Závěr

Česká republika je vystavena řadě nebezpečím působícím z vnějšku i zevnitř. Za vysoce aktuální hrozby jsou v současné době považovány zejména terorismus, kyberhrozby, organizovaný zločin a nezvládnuté aspekty migrace.

Strategické dokumenty ČR v oblasti bezpečnosti odpovídají aktuálním bezpečnostním hrozbám. Dostatečně však nereflektují možný budoucí vývoj těchto hrozeb. Přestože stát je na aktuální hrozby připraven teoreticky, po praktické stránce zcela připraven není. Funkčnost bezpečnostního systému ČR není komplexní, pokud není do tohoto systému dostatečně zapojeno a dostatečně informováno obyvatelstvo.

Každá nezvládnutá hrozba s sebou nese kromě škod způsobených chráněným zájmům rovněž další aspekt – destabilizaci společnosti. Zajistit svým obyvatelům ochranu je jednou ze základních povinností státu. Pokud stát nedokáže dostatečně ochránit své obyvatele, ti ztratí důvěru v establishment, začnou sílit extremistické tendence ve společnosti a ta se pak stává náchylná k oslabení důvěry v demokracii.

Tento fenomén můžeme ostatně sledovat i v některých evropských zemích, kde došlo k opakovaným teroristickým útokům, kterým stát nebyl schopen zabránit ani na ně adekvátně zareagovat, či v zemích, kde se vyskytují problémy s nezvládnutými aspekty migrace. Příkladem obou těchto případů je Francie.

Česká republika zatím nemusela těmto hrozbám čelit přímo, určitou nestabilitu však v české společnosti můžeme přesto pozorovat.

Ukázalo se, že platné české bezpečnostní strategie nadále pracují převážně na základě poznání – byť detailního – dosavadních projevů hodnocených bezpečnostních hrozeb, což pro nadcházející období poskytuje solidní pojistku pro případ „normálního“ (nejpravděpodobnějšího) vývoje bezpečnostní situace, avšak nebudou dostatečně silným vodítkem v momentu, kdy dojde ke zlomovému (diskontinuitnímu) vývoji. Domnívám se, že strategické uvažování v oblasti bezpečnosti České republiky by mělo v přiměřené míře dokázat postihnout právě i tyto zlomové okamžiky a jejich důsledky. Jedině tak bude možné nalézt vhodné metody prevence těchto hrozeb a způsoby boje proti nim ve všech fázích jejich působení a napříč celou společností.

5 Seznam použitých zdrojů

Odborná literatura

1. BALABÁN, Miloš a Bohuslav PERNICA. *Bezpečnostní systém ČR: problémy a výzvy*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum, 2015. ISBN 978-80-246-3150-9.
2. EICHLER, Jan. *Bezpečnostní a strategická kultura USA, EU a ČR*. Praha: Karolinum, 2011. ISBN 978-80-246-1956-9.
3. FILIPEC, Ondřej. *Fenomén terorismus: česká perspektiva*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2017. ISBN 978-80-244-5040-7.,
4. CHMELÍK, Jan: *Extremismus*.1.vyd.,Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012. 245 s. ISBN 978-80-7380-376-6.
5. Kolektiv autorů, MACELA, Aleš, ed. *Vysoce riziková biologická agens: Úvod do managementu biologických událostí*. Praha: AZIN CZ s.r.o, pro Státní úřad pro jadernou bezpečnost v Praze, 2002.
6. MIKA, Otakar J. *Průmyslové havárie*. Praha: Triton, 2003. Řešení krizových situací. ISBN 80-725-4455-1.
7. NĚMEC, Miroslav. *Organizovaný zločin: aktuální problémy organizované kriminality a boje proti ní*. Praha: Naše vojsko, 1995. ISBN 80-206-0472-3.
8. ROBEJŠEK, Petr, LOUŽEK, Marek, ed. *Mezinárodní terorismus - nový nebo starý fenomén?: Devadesát let od sarajevského atentátu*. Praha: CEP - Centrum pro ekonomiku a politiku, 2004. Sborník textů. ISBN 80-86547-33-7.
9. SMOLÍK, Josef a Tomáš ŠMÍD. *Vybrané bezpečnostní hrozby a rizika 21. století*. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2010. ISBN 978-80-210-5288-8.
10. VALÁŠEK, Jarmil a František KOVÁŘÍK. *Krizové řízení při nevojenských krizových situacích: účelová publikace pro krizové řízení*. Praha: Ministerstvo vnitra - generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR, 2008. ISBN 978-80-86640-93-8.

Internetové zdroje

1. *Akční plán k Národní strategii kybernetické bezpečnosti na období let 2015 až 2020* [online]. Národní centrum kybernetické bezpečnosti, 2015, 35 s. Dostupné také z: <https://www.govcert.cz/download/gov-cert/container-nodeid-967/akc48dnc3adplc3a1n-rkb-final-150408.pdf>
2. *Audit národní bezpečnosti* [online]. Praha: Ministerstvo vnitra ČR - Odbor bezpečnostní politiky a prevence kriminality, 2016, 142 s. Dostupné také z: <https://www.vlada.cz/assets/media-centrum/aktualne/Audit-narodni-bezpecnosti-20161201.pdf>
3. *Bezpečnostní hrozby* [online]. Ministerstvo vnitra České republiky. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/bezpecnostni-hrozby-337414.aspx>
4. *Bezpečnostní informační služba: Zpravodajská služba české republiky* [online]. Dostupné z: <https://www.bis.cz/cim-se-zabýváme.html>
5. *Co je extremismus* [online]. Ministerstvo vnitra České republiky. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/co-je-extremismus.aspx>
6. *Co je organizovaný zločin* [online]. Policie České republiky. Dostupné z: <http://www.policie.cz/clanek/co-je-organizovany-zlocin.aspx>
7. *Co jsou hybridní hrozby* [online]. Ministerstvo vnitra. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/cthh/clanek/co-jsou-hybridni-hrozby.aspx>
8. KOLEKTIV AUTORŮ POD VEDENÍM MINISTERSTVA ZAHRANIČNÍCH VĚCÍ ČR. *Bezpečnostní strategie České republiky* [online]. Praha: Ministerstvo zahraničních věcí ČR, 2015, 24 s. ISBN 978-80-7441-005-5. Dostupné také z: <https://www.vlada.cz/assets/ppov/brs/dokumenty/bezpecnostni-strategie-2015.pdf>
9. *Koncepce boje proti organizovanému zločinu na období let 2015 - 2017* [online]. Ministerstvo vnitra - Odbor bezpečnostní politiky, 2014, 44 s. Dostupné také z: <http://www.mvcr.cz/clanek/poskytnuti-informaci-koncepce-boje-proti-organizovanemu-zlocinu-na-obdobi-let-2015-2017.aspx>

10. *Koncepce ochrany obyvatelstva do roku 2020 s výhledem do roku 2030* [online]. Praha: Ministerstvo vnitra - generální ředitelství Hasičského záchranného sboru České republiky, 2013, 61 s. Dostupné také z: https://www.vlada.cz/assets/ppov/brs/dokumenty/Koncepce-ochrany-obyvatelstva-2020-2030_1_.pdf
11. Kriminalita za rok 2017. *Policie České republiky* [online]. Dostupné z: <http://www.policie.cz/clanek/kriminalita-za-rok-2017.aspx>
12. Národní bezpečnostní úřad, 2015, 24 s. Dostupné také z: <https://www.govcert.cz/download/gov-cert/container-nodeid-998/nskb-150216-final.pdf>
13. *Národní strategie kybernetické bezpečnosti České republiky na období let 2015 až 2020* [online]. Národní bezpečnostní úřad, 2015, 24 s. Dostupné také z: <https://www.govcert.cz/download/gov-cert/container-nodeid-998/nskb-150216-final.pdf>
14. *Národní úřad pro kybernetickou a informační bezpečnost: vládní CERT* [online]. Dostupné z: <https://www.nukib.cz/cs/vladni-cert/govcert-cz/>
15. *Obranná strategie České republiky* [online]. Ministerstvo obrany České republiky - VHÚ Praha, 2017, 16 s. Dostupné také z: http://www.mocr.army.cz/images/id_40001_50000/46088/Obrann___strategie_2017_-_CZ.pdf
16. *Ochrana měkkých cílů* [online]. Ministerstvo vnitra České republiky. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/ochrana-mekkych-cilu.aspx>
17. *Prevence závažných havárií* [online]. Ministerstvo životního prostředí. Dostupné z: https://www.mzp.cz/cz/prevence_zavaznych_havarii
18. *Strategie České republiky pro boj proti terorismu od r. 2013* [online]. Praha: Ministerstvo vnitra ČR - Odbor bezpečnostní politiky, 2013, 32 s. [cit. 2018-03-01]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/dokumenty-454055.asp>

Právní předpisy

1. Zákon č. 110/1998 Sb., o bezpečnosti České republiky, ve znění pozdějších předpisů. In: *ASPI* [právní informační systém]. Praha: Wolters Kluwer ČR
2. Zákon č. 205/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 181/2014 Sb. *o kybernetické bezpečnosti a o změně souvisejících zákonů (zákon o kybernetické bezpečnosti)*, ve znění zákona č. 104/2017 Sb., a některé další zákony ve znění pozdějších předpisů. In: *ASPI* [právní informační systém]. Praha: Wolters Kluwer ČR
3. Zákon č. 153/1994 Sb., *zákon o zpravodajských službách České republiky*, ve znění pozdějších předpisů. In: *ASPI* [právní informační systém]. Praha: Wolters Kluwer ČR
4. Zákon č. 40/2009 Sb., *trestní zákoník*, ve znění pozdějších předpisů. In: *ASPI* [právní informační systém]. Praha: Wolters Kluwer ČR

6 Přílohy

- Příloha 1 Rozhovor s gen. Ing. Andorem Šándorem
- Příloha 2 Rozhovor s pplk. Mgr. et Mgr. Františkem Paulusem
- Příloha 3 Rozhovor s gen. Ing. Františkem Štěpánkem

Příloha č. 1 – rozhovor s gen. Ing. Andorem Šándorem

1) Jaké vnější bezpečnostní hrozby považujete v současnosti a blízké budoucnosti za nejvíce ohrožující Českou republiku?

Já bych to osobně řekl asi takto - vnější hrozba má přenesený efekt, my budeme hovořit o nezvládané a nezvládnutelné migraci. Neschopnost Evropské unie najít nějaký společný postup, jak tu věc řešit, může narušit integrační procesy Evropské unie. Nikdo mi nebude tvrdit, že zájem Estonska, pokud jde o migraci, je stejný jako zájem Itálie, Malty, nebo Řecka. Evropa na tom přístupu ukazuje, že není vůbec solidární. V momentě, kdy Italové řeknou, že začnou posílat migranty nahoru, tak Rakušani budou blokovat Brenner. Dokud se to týkalo jen Itálie, Řecka, Malty a trochu Španělska a ti nekřičeli, tak byli všichni spokojeni. Evropská unie nemá prakticky žádnou společnou, skutečně praktickou, zahraniční, bezpečnostní a obrannou politiku. Evropa se v poslední době dá charakterizovat tak, že je konstantně překvapená a konstantně reaguje špatně a to je, řekl bych, její hlavní princip modu operandi, jak v poslední době funguje. Problém je ten, že z EU může klidně odejít Velká Británie, jakožto velká, důležitá země, a vidíme, co se s tím snaží Evropská komise udělat. Umíte si představit, že by například Česká republika v rámci nějakých tlaků ohledně nezvládnuté migrace vystoupila z EU? S námi by se EU vůbec nebavila, kdežto s Velkou Británií se bavit musí, protože je silná, má jaderné zbraně, je silná i ekonomicky, je to pátá největší ekonomika a podobně, takže je samozřejmě v úplně jiné pozici. To, že je v současnosti migrační vlna relativně utlumená, je fakt, který se může změnit. Do Evropy migrují lidé z 20 zemí světa, migrují už dávno a migrují také proto – a to je další hrozba, že je po světě řada konfliktů, které jsme my buď přímo, nebo nepřímo, pomáhali rozpoutat: Libye, Afganistán, Irák, Sýrie, Sahel, Niger, Mali, Burkina Faso a tak dále. A to jsou věci, které generují uprchlické vlny. Vy umíte rozdělit, a to vám nemusím říkat, migranty ekonomické a uprchlíky, že? Nikde není napsáno, že má někdo univerzální právo na ekonomickou migraci. My máme mít právo si vybírat, ne povinnost přijímat, a pokud jde o uprchlíky, tak je tam samozřejmě nějaká naše povinnost, abychom nějaké části lidí pomohli. Když mluvím o Evropské unii, tak velmi rád používám příměr ze Švejka, kdy v konci druhého dílu se drogist Vaněk Švejka ptá: „Švejku, jak dlouho myslíte, že tahle válka potrvá?“ A Švejk říká: „patnáct let.“ Vaněk se ptá: „jak jste na to přišel?“ Švejk říká: „Už jsme měli jednu třicetiletou a lidstvo je o půlku chytřejší.“

Letos budeme vzpomínat 73. výročí konce druhé světové války a já se ptám: o kolik jsme chytřejší? Od roku 1914 do roku 1948 zemřelo v Evropě v důsledku válečných konfliktů 100 000 000 lidí a to je opravdu vysoký počet. A dnes, čím dál tím méně, na jednu stranu dobře, je lidí, co pamatují válku. Dnes lidé neznají ten pocit z války, co to je válka. Vidí ji v televizi, ve filmech, v dokumentech, čtou o ní, ale nemají ten vnitřní pocit, ten zážitek, který je absolutně nesdělitelný. Už to neberou tak vážně a navíc velká generace lidí už žije na počítačových hrách, kde se vraždí, teče krev a berou to vše tak jakoby přirozeně. Ale smrt je úplně o něčem jiném. To vidím jako velký problém.

Takže narušení integračních procesů Evropské unie vidím jako velký problém, v důsledku především vnějších vlivů, které na Evropu působí. Od dob, kdy bylo založeno Evropské společenství uhlí a oceli, přes Římské smlouvy, Maastricht, se Evropa vždy potýkala s nějakými problémy, ale nic ji neohrožovalo tak silně, jako migrace, která je problémem, v Česku uměle vytvořeným, ale je problémem a je to o tom, že Angela Merkelová, která to pokazila s těmi Syřany, tak aby si zachránila svou politickou kariéru a vládu s SPD, tak jde na SPD rétoriku, společnou azylovou politiku. Ve všech konfliktech a sporech se vždy odráží řešení vnitřních politických problémů dané země, které většinou ovlivňují buď ten konflikt jako takový, což je ukázka Sýrie, Afghanistanu, Libye atd. a to samé je Evropská unie. To je první věc.

Druhý problém vidím trochu obdobný i v Severoatlantické alianci, která je taková vyprázdněná, prezident Trump do toho různě ingeruje, to zdaleka už není ta organizace, která porazila Varšavskou smlouvu a vyhrála studenou válku, ani ta organizace, do které jsme vstupovali před 19 lety. Evropa má dva miliony vojáků ve zbrani a je schopná dát dohromady maximálně tak tři divize – to je prostě neuvěřitelné, jak takový potenciál, který tu je, je nevyužitelný.

Blízký východ – nepochybně představuje hrozbu, protože Blízký východ, je prostě neuvěřitelná změť regionálních mocností, zájmů – Turecko, Saudská Arábie, Írán, Spojené arabské emiráty, a velmocí – především Spojené státy a Rusko, které idiotskou politikou Západu, trvající na nesmyslných řečech, že Bašar Assad musí odejít atp. – musí odejít, a kdo po něm přijde? ... Jako ta Evropa je – já jsem dnes hodně našťvaný – plná idiotů, kteří melou nesmysly, jakoby svět byl jenom boj dobra se zlem – to jsou přece nesmysly – jestliže hlavním mottem blízkého Východu je, kdo povede arabský a muslimský svět, jestli to bude šíitský Írán, nebo sunnitská Saudská Arábie, do toho Turecko, které pod znovuzvolením

Erdogana, se snaží nějakým způsobem restaurovat Otomanskou říši, to vidíte ty názory. Zničený Irák, totálně hloupou invazí George Bushe mladšího do Iráku, kterým se změnil poměr sil na blízkém Východě. Občanská válka v Sýrii neúměrně protahovaná, prostě tím, že někdo podporoval „protibašárovskou“ opozici, to byli všechno prima kluci – ne, to byla všechno jedna banda a ten Blízký východ, Jemen ještě, Libanon a podívejte se, jak vypadá Egypt, teď je to celé rozmlácené a nikdo neví pořádně co s tím. A vygenerovalo to Islámský stát, vygenerovalo to uprchlické vlny, generuje to prostě spoustu problémů, které nejsme schopni zvládnout a když nevyřešíme problém tam, kde vzniká, a řešíme ho v tom důsledku někde na cestě, tak ho nemůžeme nikdy vyřešit dobře. Neřešíme příčinu, řešíme už jen nějaké dopady někde, to je ta migrace, islámský terorismus a tak dále. To nemůžeme nikdy vyřešit dobře, to prostě nepůjde. Takže to je další problém.

Po mém soudu ne příliš chytrá politika vůči Rusku je další problém. Rusko, je vůbec otázka, jak o něm mluvit, já vždycky na přednášce říkám – položte si otázku, co chcete? Chcete ožralého Jelzina v Kremlu, který přivedl Rusko pomalu na pokraj krachu, nebo Putina, který je možná trochu autoritářský, ale je předvídatelný. On dělá přesně to, co říká. Rusko jsme zahnali do situace, ve které je, tím, že po rozpadu Sovětského svazu, jak bylo slabé, tak ten západ tlačil, tlačil, já nechci demonizovat Rusy, ale zase z nich nedělám žádné anděly. Já nemám rád jejich zahraniční politiku, ale respektuji ji. A vím, že oni nemají rádi tu naši. A je to teď boj, kdo z koho. A že Rusko používá zpravodajské operace, psychologické operace, fakenews, ovlivňování veřejného mínění, tlačí na nejslabší články institucí, to je prostě fakt, na tom není nic, co by nás mělo překvapit. Je to součást jejich obrany, jak eliminovat tlak Západu, prostě se rozšiřovat a přibližovat hranicím Ruska. Nemělo by nás to překvapit.

Když ministr zahraničních věcí Polska Sikorski, prohlásí před dvěma lety, že mu Putin řekl, že když bude chtít, tak za tři týdny je v Kyjevě a pak řekne, že si to vymyslel, to jsou strašné věci. Ministr zahraničních věcí Holandska prohlásí, že byl u toho, v roce 2006, kdy Putin dělal nástin, jak bude obnovovat Sovětský svaz a Bělorusko a Pobaltí, Ukrajinu a že i ten Kazachstán by se mu líbil a pak řekne, že to ani neslyšel, že to není pravda. Ale to je řada věcí, kterou řada politiků nechce vůbec slyšet a hodí se jim a líbí se jim, že Rusko je ten největší nepřítel, který tady dělá největší problémy. To vůbec není pravda. Já nepodceňuji jejich kyber útoky, nejsem z toho nadšený, ale chápu, proč to dělají. To bysme si měli říct – proč to dělají? Protože když se podíváte na poměry vojenských sil,

tak když Němci budou dávat 2% HDP na rozpočet obrany, tak budou dávat tolik, co dávají Rusové. A vezměme, kolik dávají Američané, to jsou násobky a teď jim navíc Donald Trump přidal já nevím kolik set miliard dolarů na obranu. Takže vojensky Rusko skutečně není v pozici, aby útočilo na Západ, proč by to dělalo. Rusové potřebují prodávat plyn, ropu, obchodovat a to, že budou dělat podvratné akce v Česku, na Slovensku, v Pobaltí, to je samozřejmě jen logika té geopolitiky, která se tady v Evropě promítá.

Terorismus - teď se o něm moc nemluví, protože Mattis řekne, že teď už je terorismu konec, prostě ten americký způsob vnímání – nějak jsme rozbili Islámský stát, něco se nám podařilo, že jsme ho geograficky téměř zlikvidovali v Iráku, to jsou takové láry-fáry, to uvidíme. A že jsme ho geograficky – trochu méně, ale přece jen – porazili v Sýrii, a i když bych to akceptoval jako fakt, tak jsme ho neporazili ideologicky. To že teď se nic náhodou nestalo, ještě neznamená, že nestane. Ti hoši mají poměrně velkou podporu Západu, to není ani o tom, kolik přijde bojovníků Islámského státu zpátky do západní Evropy. Většinou ty útoky, které se staly v Evropě, tak spáchali lidé, kteří se tam buď narodili, anebo tam dlouho žili. Nebyli to ti navrátníci se z Islámského státu. Takže to podhoubí v zemích Západu (Německo, Belgie, Francie, Británie, Holandsko, Švédsko...) je enormní. Neřeší se to, nikdo si s tím neví rady totiž. To je ten problém.

U tohoto já považuji za škodlivý element Turecko, které jde rétoricky za čáru. To, že si chtějí „vytříť prdel“ s námi. My jsme relativně malí, ale že rétoricky jdou tvrdě do Němců, to mně přijde, jak jsou schopní. Jít poměrně na hranu s Američany na Severu Sýrie, to přece něco ukazuje, něco vypovídá o tom Turecku, které po mém soudu do NATO už dávno nepatří a které pochopilo, že se do Evropské unie nedostane, ale vydírá nás především přes tu smlouvu, kterou jsme podepsali ohledně zablokování balkánské cesty. Já osobně si myslím, že Turecko je jedním z hlavních problémů vnější bezpečnosti pro Evropu.

Další problém, který spatřuji, je nedořešená občanská válka a rozpad Jugoslávie. Země jako Bosna a Hercegovina především – prolezlá islamisty – neschopná jakkoliv fungovat jako soustátí tří etnik. Kosovo, které jsme v žádném případě nikdy neměli uznat, částečně Černá hora a částečně Makedonie. A to už jsou místa, která jsou velmi blízko Česku. To, že dnes to novináře nezajímá, nikdo to nepokrývá, tak se tváříme, že tam žádný problém není. Takže to jsou asi takové nejvýznamnější vnější hrozby, když pominu kyber útoky, o kterých se nedá říct, že to jsou kyber útoky jen ruské, kyber útoky se dnes zabývá kde kdo.

2) Jaké vnitřní hrozby považujete v současnosti a blízké budoucnosti za nejvíce ohrožující ČR?

Vnitřní hrozby jsou samozřejmě o tom, že politická garnitura je taková, jaká je, že stále sice předstírají, jak jim jde o blaho lidí, já už jsem úplně alergický na ty jejich programové průniky, to jsou zase jen dohady o kšefty, o místa, to nejsou jen vládní místa, to je spousta různých agentur, polostátní podniky a podobně, je mi z toho úplně už na zvracení.

Organizovaný zločin, mafie, jaké jsou mafie na Slovensku, my je tady máme také, stále snahy o srůstání politiky a byznysu, neadekvátní stát – stát se rozpadá, stát nemá dostatek nástrojů řešit krize, které mohou nastat, armáda má 22.000 vojáků, to je naprosto nedostatečný počet, hasiči jsou fajn, ale je jich málo. Vzdělání lidí, co dělat za krize, jak si poskytnout první pomoc, to je nulové. Toto je naprosto zanedbané.

Vy jste předtím zmínil závazek členských zemí NATO dávat 2% HDP ročně na obranu. Pokud vím, tak to ale nesplňujeme.

Ano, v současnosti je to kolem 1%. Víte, problém armády je v tom, že ona by je stejně neuměla utratit. Ona ani to jedno procento není schopna utratit. Není tu dlouhodobá koncepce, není tu vize, kam tu armádu posunout. Armáda má být postavena na hrozby 21. století a je stále částečně postavena na hrozby 20. století. Všichni se sice zaklínají, jak tu armádu budou kultivovat, ale to jsou láry-fáry. Prostě, udělali jsme si profesionální armádu na základě dvou neuvěřitelných premis. A to, že mladí muži a ženy nejsou ochotni bránit tuto zemi. Na přednáškách vždy říkám dívkám – vám by se líbilo, kdyby váš chlapec vás nechtěl bránit? Vám by se líbilo, kdyby váš muž nechtěl bránit vás, vaši matku, vaše děti atd.? A druhá premisa je ta, že nejsme fit, mladí muži a ženy nejsou fit. Prozatím jsme se s tím spokojili a rozhodli jsme se, že budeme mít profesionální armádu, která od samého začátku je početně podhodnocena, má zastaralou výzbroj, nám jezdí čtyři, pět tanků.

3) Je bezpečnostní systém ČR na tyto hrozby připraven? Respektive – odpovídají strategické dokumenty v oblasti bezpečnosti daným hrozbám a jejich předpokládanému vývoji?

Částečně samozřejmě ano. Ty hrozby je třeba identifikovat, když k nám přichází a snažit se některé eliminovat, ještě než k nám přijdou. Strategické dokumenty poměrně

odpovídají současným hrozbám, horší je to ale v praxi. Tajné služby musí být kultivovány, stále. Když se mne zeptáte, kolik máme lidí v tajných službách, kteří umí farsí, pašun, kteří umí vůbec arabsky, kteří rozumí arabským reáliím, kteří umí interpretovat korán, kteří umí rozumět interpretacím koránu. Lidí, kteří v těchto prostorech dlouhodobě žili...

Možná pár desítek?

To jste hodně, hodně naivní. A to je prostě problém.

Takže spíše, než že by současným hrozbám neodpovídaly strategické dokumenty, tak jim neodpovídá stav bezpečnostních složek?

Ano. To přece není o tom, jestli má Policie 42.000 policistů nebo 39.000. Jde o to, jak vypadá skutečný nápad trestné činnosti. Oni sice všichni říkají, jak se snižuje, jak je to fajn, ale běžte se podívat na Václavák. I ve dne tam vidíte, kdo tam šmelí drogy, probaha... Taková místa jsou všude, ale nejsou nikde v centru, nemáte to v Londýně na Trafalgarském náměstí, Piccadilly Circus, ale je to vytlačené, tady je to v centru. Copak může být drogový ráj v centru?

Podívejte se, jak my nazíráme na menšiny a mluvíme o nich jako o nejlépe integrovaných. Kdo je nejlépe integrovanou menšinou podle názoru našich politiků v této zemi? Vietnamci. A teď položím pár otázek. Kdo je největším výrobcem pervitinu a jeho distributorem v této zemi? Vietnamci. Kdo je největším pašerákem nelegálně vyráběných cigaret na Ukrajině? (Mimochodem Ukrajina – velký problém – zahraničně politický – tam ten problém zdaleka není dořešen.) No Vietnamci. Kdo je prodává pokryteckým Němcům a Rakušanům na pohraničí států? Zase Vietnamci, nejlépe integrovaná menšina.

Když si chcete koupit výrobky značek Louis Vuitton, Prada, Gucci a tak podobně a nemáte na ně, no tak jdete do Sapy a koupíte si je tam, přesně v duchu „čím víc proužků, tím víc Adidas“, takže zase Vietnamci, ti porušují, co mohou. Všichni to vidí, jak to, že to nevidí stát? Jak to, že to nevidí Policie, celníci? Všichni to ale vidí, že prodávají dětem škodlivé věci, zábavní pyrotechniku, my s tím nejsme schopni nic udělat. A tomuto my říkáme integrace. Přitom by stačilo, aby se dodržovaly zákony.

Takže ta vnitřní bezpečnost je ohrožována nezodpovědnou politikou. Především SPD – Okamura, kteří tu vytváří muslimskou hrozbu, která tu není. Jak je možné, že nejoblíbenějším předvolebním sloganem bylo „ne islámu“? To je protiústavní! Ale v Česku se to nejvíc líbilo. My tu nemáme žádný problém, my tu máme 14 muslimských uprchlíků.

Muslimská menšina, zhruba 25 000 lidí, kteří ne že by byli bezproblémoví, ale nejsou radikální. Prezident, který vypráví, že v muslimském světě nemají ženy žádná práva – to je přece nesmysl. On ví dobře, že to není pravda, to je na tom to nejhorší. Kdo byl v Pákistánu předsedkyní vlády? Bénazír Bhuttová. Kdo v Česku byl předsedkyní vlády? Za mého života zcela jistě žádná žena nebude. Možná, ani během toho vašeho a to vám ho přeji hodně dlouhý. To jsou všechno takové řeči, které tady ti lidé rozvlňují. Lidé se pak bojí a nevědí čeho. Najednou vidí Araba s batohem a všichni zalézají za roh. To je to naše umění si problémy dělat sami. A pak se to dostane tak daleko, že se tady skutečně něco stane a pak všichni řeknou „Vidíte? My jsme to říkali!“. To považuji za velký problém vnitřní bezpečnosti této země.

4) Jaký vývoj předpokládáte v nejbližších letech pro Českou republiku u následujících hrozeb: působení cizí moci, terorismus a kyberhrozby?

Kyberhrozba bude samozřejmě enormně růst. Problém je, že řada institucí, které jim čelí, je neumí rozeznat a to je ten problém. Vy můžete být pod kybernetickým útokem a dlouho vám trvá, než na to přijdete, že to je kybernetický útok, to za první a za druhé, řada lidí, kteří pracují s IT technologiemi, jsou neukáznění, stahují si věci, otevírají si maily atd. Já jsem jednou dělal pro velkou firmu, státní, pohodili jsme flash disk na zem a čekali, co se bude dít. První pracovník, který ji našel, si ji vrazil do počítače. Takže kyber útoky zcela nepochybně.

Terorismus – já říkám pořád, že to je jen otázka času kdy se to stane

Působení cizí moci – budeme pořád ve vlivu. Pokud se politické strany nebudou schopny napříč politickým spektrem shodnout na nějakém zásadním směřování zahraniční politiky a tu prosazovat a takto s těmi lidmi i komunikovat, tak budeme vždycky považováni za slabý článek. Pokud tady budeme vytvářet nálady, že bychom si mohli v referendu odhlasovat odchod z Evropské unie a podobné věci, tak ti Rusové se musí jen tetelit blahem a budou samozřejmě v tomto duchu působit, logicky.

To znamená, že my si tady uvnitř musíme uvědomit, co vlastně chceme. Čeho chceme být součástí. Co pro to jsme schopni a ochotni udělat a jakým způsobem ty věci budeme řešit. Pokud to bude takto rozplizlé, jak to je, komunisti budou chtít vždy vystoupit ze Severoatlantické aliance, dobře, tak mají 7%, 15 poslanců z dvou set, nebo kolik, tak to prostě bude tak, budeme slabým článkem. Nejsme země, ze které jasně vyvěrá, co chceme,

kam chceme patřit, čeho chceme být součástí. Proto budeme vždycky cílem pro Rusy, ale i Číňany a jiné země, které tady budou chtít odehrávat svůj vliv.

Takže potvrzujete to, co vyplývá ze zpráv zpravodajských služeb, tedy že právě tyto dvě země na našem území vyvíjejí největší vliv?

Ano, jistě. Ale je zajímavé, že na Rusy pliveme, ale s Čínou chceme mít strategické partnerství. Strategické partnerství slona s myší, není to hezké? Kdy je to partnerství? Partnerství je mezi mužem a ženou, dnes už i mezi dvěma muži či dvěma ženami, to je úplně jedno, copak v partnerství se lidé špehují? V tom zdravém partnerství? Nešpehují, ne? Kdybyste měla partnera a prolézal vám mobil, tašku a já nevím co všechno, tak byste asi moc nadšená nebyla, že? A co to je, působení čínských tajných služeb tady u nás. To je stejné, prolézají nám, co můžou. A my tomu říkáme partnerství? A mluvíme o čínských investicích? Číňané zatím skupují, co mohou, bylo těžké jim vysvětlit, že si nemohou koupit více než jeden fotbalový tým v první lize. A tomuto prostě tleská parta lidí, kteří k tomu používají Zemana, v tom, že mají byznys, kšefty. My nemůžeme mít strategické partnerství s Čínou. Strategické partnerství může být mezi Čínou a Ruskem, Čínou a Spojenými státy, to jsou strategická partnerství, protože to jsou strategičtí hráči. Ale my přece nejsme žádná strategická síla, mocnost, abychom jakkoliv mohli hrát rovnocenné partnery. My jsme prostě jen objekt jejich zájmu. A těm jsme pomohli. Že mají spoustu peněz? Tady si koupí, co budou chtít, my jim to prodáme a protože jsme vlastenci, se vším všudy, tak jim prodáme všechno, třeba i vlastní matku. To jsme my. Co vám mám na to říct?

A Rusové budou pořád tlačit, Rusové jasně říkají, kdo je hlavní nepřítel a to je NATO. Kde budou prostě působit? Oni dobře vědí, že asi nezmění názor Německa, nebo Francie, já bych ani nepřeceňoval ty řeči o ruském vlivu na americké volby, to jenom hrají hlavně ti demokraté ve Spojených státech, protože víte, Spojené státy jsou dnes v situaci, neuvěřitelné, kdy zapoměly co je demokracie. Demokracie je to, že vítěz je vítěz a vítězi se podřídí zbytek a vítěz ten zbytek nedecimuje. Přece není možné, říkat, že Donald Trump není můj prezident. Já jsem taky nevolil Zemana, ale nemůžu říct, že není můj prezident. Je prostě můj prezident. To je demokracie. Spojené státy – polovina lidí odmítla uznat výsledky voleb a místo toho stále řeší, jestli Rusové ovlivňovali volby. Jako kdyby Američané nikdy neovlivňovali žádné volby někde jinde.

Co může jeden, nemůže druhý? Přestaňme se dívat na svět, jako na nějaký ráj dobra. Nejsou přece partnerské země. Jsou zájmy. A ty se prosazují vehementně. Všude má k velké politice nejbližší velký byznys a finanční trh. Netvařme se, že každá hlava státu podporuje ty největší chudáky v zemi a na základě nich konstituuje svou politiku. Takže ti Rusové budou toto dělat a budou útočit a budou to stupňovat, to všechno ano, a budou samozřejmě modernizovat pozemní síly a letectvo, ale nikdy ne tolik, že dosáhnou takové síly, jako má Západ. Ale budou pracovat na jaderných zbraních. To jim dává tu nedotknutelnost.

Jak řekla Margaret Thatcherová v jedné své knize „Po roce 1989 se svět nestal bezpečnějším. To jenom my jsme přestali být opatrní.“ Nám se prostě tady tou chvílí rozbilo to paradigma, které fungovalo od přibližně čtyřicátého pátého, šestého, to znamená dva světy, stojící proti sobě, to padlo a z bipolarity, přes unipolaritu, přešlo k velké multipolaritě. Těch hráčů dneska je podstatně víc a Spojené státy nejsou schopny ovlivňovat to, co mohly ovlivňovat dříve. Posilovaly také tím, že byl společný nepřítel a řada zemí se prostě ohla v rámci boje s tím silným, velkým nepřítelem – to prostě není, že. Těch hráčů, kteří vyskočili, je podstatně víc. Takže já to nevidím v nějakých, jakoby růžových barvách.

5) Je v současnosti stávající systém přípravy obyvatelstva na aktuální bezpečnostní hrozby na území našeho státu dostačující?

Přípravenost obyvatelstva je nulová. Dříve tu byla občanská nauka, ve které se to učilo, nikoho to nebavilo, byl to takový opruz, dělalo se to blbě, byla tu civilní obrana, ta se zrušila, místo toho je integrovaný záchranný systém, který v těch počtech, v kterých je nastaven, to samozřejmě není schopen zvládnout. Místo toho jsme nic jiného nedali, pořád se o tom mluví, že by se občanská veřejnost měla připravovat a podobně.

Víte, za druhé světové války, 40 procent ruských vojáků přežilo zranění jenom proto, že si poskytlí sami sobě první pomoc, nebo jeden druhému, 40 procent. My dneska neumíme vůbec nic. V první pomoci nevíme vůbec, co udělat. V Praze, v metru, jsou úkryty pro 450 000 lidí. Ale nikdo neví, v jakém jsou stavu, kde jsou... Všechno se zanedbává. Takže se, prostě po roce 89, jak řekl Kame Terazky (*Černí baroni*) – „*Henten mier, že máme henten mier.*“, všechno se prostě eliminovalo. A neřeší se to. Nikomu se neřekne, jak se má chovat ve škole, když tam bude šílený útočník, co se bude dělat, když bude výhružka bombou, co udělat, když bude blackout, jak se připravit... Prostě stát rezignoval! Stát rezignoval na svou primární úlohu, pro kterou si ho vy, já, vaši rodiče platíme ze svých daní, aby nás chránil.

Stát není primárně zřízen, aby budoval mateřské školky, i když proti nim nic nemám, ale primárně nás má chránit, to je jeho úkol. Na tohle rezignoval. Kdyby na to nerezignoval, tak víme, co máme v takových situacích dělat. Každou první středu v měsíci houkají sirény a to je všechno. Neujasněnost krizového řízení a toho, jak se chovat. Před třemi lety, když tu prosákla ta voda z ÚVNky (*Ústřední vojenská nemocnice*), tak tady (*Praha – Dejvice*) bylo asi 25 000 lidí ohrožených střevními problémy. Tak v pátek se to stalo, v neděli jdu ven s vnoučkem na zmrzlinu, a na dveřích mám napsáno, abych nepoužíval vodu a nesprchoval se. To je fajn, v pátek se to stalo, v neděli si to přečtu. A já jsem mimochodem místopředseda bezpečnostní komise na Praze 6, měli jsme debatu se starostou a já mu říkám: „*Měli jste tu vodu hned vypnout.*“ a on mi říká „*A čím by lidé splachovali?*“. Já říkám: „*To je přece úplně jedno. Protože když vypnete vodu, tak docílíte dvou věcí. Dáte lidem najevo, že se něco děje a znemožníte jim, aby tu vodu používali. Tím budete eliminovat rozšíření množství dalších nakažených lidí. Představte si, že by tu zemřely dvě, tři, čtyři děti.*“ Zůstal na mne koukat a stejně jsem ho nepřesvědčil. Hlavně, že budou mít lidé, čím splachovat...

Sedíte doma a někdo jezdí s amplionem a vyhlašuje nějaké varování, dneska? V době moderních technologií? To není systém varování. Prostě nemáme nic. Akorát tady první středu v měsíci troubí sirény a všichni cizinci jsou vyvoraní, protože nevědí o co „go“. Takže ten stát prostě opravdu rezignoval na svojí zákonnou povinnost chránit občany, jejich zdraví, životy, majetek.

Příloha č. 2 – rozhovor s pplk. Mgr. et Mgr. Františkem Paulusem – Institut ochrany obyvatelstva

1) Jak sleduje vaše organizace vývoj bezpečnostních hrozeb v České republice?

Kde získává institut podklady k dané problematice a jak je zpracovává?

Institut je součástí Záchraného hasičského sboru, jako takový se podílí na zprávách, které jsou relevantní právě z tohoto hlediska, to znamená – podílíme se, nebo jsme se podíleli na zpracování materiálu, který byl schválen vládou České republiky v roce 2016, materiál, který se komplexně věnuje analýze hrozeb a z nich plynoucích rizik. Podílíme se tím způsobem, že participujeme na zpracování klíčových materiálů, které jsou předkládány buď do VCNP (*Výbor pro civilní a nouzové plánování*) nebo BRS (*Bezpečnostní rada státu*), eventuálně tedy cestou BRS do vlády České republiky.

Sledujeme zahraniční dění, například zprávy vydávané Světovým ekonomickým fórem v Davosu, které se zabývají komplexnějším pojetím rizik. Dále sledujeme zprávy, které jsou vydávány a zpracovány v rámci výzkumných programů financovaných z Evropské unie, ať už se jedná o 7. rámcový program nebo o program Horizon, tam jsou zprávy, které se rovněž věnují analýze bezpečnostního prostředí. Jinak samozřejmě pravidelně vyhodnocujeme situaci v České republice a podílíme se konkrétně i na řešení specifických situacích, jako byla třeba metanolová kauza a podobně. Máme k dispozici CBRN laboratoře (*CBRN = chemická, biologická, radiologická a jaderná detekce a odběr vzorků*), ať už mobilní, či stacionární, takže v tomto ohledu se zapojujeme i do řešení konkrétních situací.

2) Jaké vnitřní bezpečnostní hrozby považujete v současnosti a blízké budoucnosti za nejvíce ohrožující Českou republiku?

Prioritizace hrozeb je uvedena v materiálu Analýza hrozeb pro Českou republiku, pakliže bych měl odpovědět za sebe, tak se jedná o: dlouhodobý výpadek dodávek elektrické energie – „blackout“ a narušení kybernetické bezpečnosti, respektive narušení komunikačních systémů, které jsou klíčové pro zasahující složky.

3) Vytváří stát vhodné podmínky pro fungování vaší organizace? Odpovídá rozpočet potřebám?

Tím, že jsme součástí Generálního ředitelství, které je součástí Ministerstva vnitra, tak jsme financováni ze státního rozpočtu – to je jedna část našich příjmů a druhá část našich příjmů je oblast výzkumu. Jsme zapojeni do řady projektů, které jsou financovány Ministerstvem vnitra v rámci Bezpečnostního výzkumu, takže ty prostředky, které jsou nám přidělovány ze státního rozpočtu, v podstatě pokrývají mandatorní výdaje, běžné provozní záležitosti. Co se týká rozvoje naší organizace, investic, tak to je většinou hrazeno z prostředků získaných z výzkumu. Zejména formou institucionální podpory, ale samozřejmě získáváme i účelovou podporu. Nicméně ta účelová podpora je vždy přímo vázána na projekt jako takový, takže převážně se jedná o prostředky z institucionální podpory. Stát podporuje fungování naší organizace vhodným a dostačujícím způsobem, nicméně snažíme se dělat víc, než jen, že bychom čerpali ty prostředky, které nám jsou přidělovány.

4) Jaké je nejslabší místo bezpečnostního systému České republiky z pohledu ochrany obyvatelstva?

Když nejslabší místo - jedná se tedy o slabinu toho vnitřního systému - tak možná ta naše nižší schopnost propagovat tu agendu, kterou vykonáváme. Propagovat ji směrem k veřejnosti. Není to tak komunikováno, jako jsou třeba komunikovány záležitosti, které dělá Armáda České republiky. V podstatě tu oblast PR (*Public relations*) mají asi lépe zvládnutou.

Pakliže by se jednalo o nějakou hrozbu, to znamená slabina přicházející z vnějšího prostředí, možná to, že zájem o naši oblast se vždy zvyšuje pouze v souvislosti s nějakou situací. Pakliže nastanou povodně, například povodně 2013, které byly poslední velké, rozsáhlé, tak se samozřejmě zájem o práci Hasičského záchranného sboru zvyšuje, projevuje se to i v rámci různých politických prohlášení, nicméně po čase, jak opadne voda a uplyne trochu času, tak ta naše oblast není už tak prioritní, nebo nejeví se až tak prioritní. Takže možná určitá skokovitost – to je určitá hrozba – čili slabá stránka z toho vnějšího aspektu.

5) Jak komunikujete s veřejností, co očekáváte od obyvatelstva?

Já bych to rozdělil na dvě oblasti. Jednak jak komunikuje sbor a jak komunikujeme přímo my, jako institut. Sbor realizuje agendu, takzvané preventivně výchovné činnosti, uváděné pod zkratkou PVČ. Tato agenda je výročně hodnocena v rámci hodnotících zpráv, od roku 2013, a je to v podstatě vzdělávání, které je poskytováno veřejnosti za účelem zvýšení úrovně sebeochrany a vzájemné pomoci. Hasičský záchranný sbor dochází do škol – mateřských, základních, středních – podílí se i na přednáškách v rámci vysokoškolské výuky, vzdělává osoby zdravotně a tělesně postižené nebo jinak handicapované, podílí se na vzdělávání a osvětové činnosti směrem k seniorům a podobně, takže těch cílových skupin je celá řada.

Ročně takto osloví něco přes sto tisíc účastníků pouze v rámci toho základního a středoškolského vzdělávání, jinak jsou ty počty mnohem významnější a jsou přímo uvedeny ve výročních zprávách PVČ. Tolik ve vztahu ke sboru.

Pakliže to vezmeme ve vztahu k nám, tak institut vydává pravidelně – každý měsíc - Hasičský magazín, kde se snaží přiblížit činnost Hasičského záchranného sboru a jsou tam i určité části, které se orientují k těm preventivně výchovným aspektům, to znamená k evakuaci – co dělat, jaké správné návyky by měli mít občané. V souvislosti s touto problematikou institut tvoří i řadu videoklipů, některé z nich byly dříve promítány v rámci krátkých šotů, běžely na televizních stanicích s celonárodní působností. Tato problematika je nějakým způsobem i zrcadlena v našich výzkumných projektech, takže se to snažíme i v podstatě sofistikovaněji posouvat dopředu a zvyšovat povědomí o tom, co dělá Hasičský záchranný sbor a o tom, co děláme my.

6) Je v současnosti stávající systém přípravy obyvatelstva na aktuální bezpečnostní hrozby na území našeho státu dostačující?

Z pohledu ochrany obyvatelstva, opět, když zmíním ty činnosti, které provádí sbor, dostačující rozhodně není. Nicméně sbor už z hlediska těch aktivit, které vykonává v podstatě už je na jakési pomyslné hranici, kdy už na to nemůže vyčleňovat více kapacit, nicméně považujeme za strategicky významné, aby byly realizovány kroky, typu zavedení přípravy v oblasti bezpečnostních témat do vzdělávacího systému a podobně.

Například jsme se i my – institut – přímo podíleli na zpracování zprávy, která byla v dubnu 2017 schválena vládou České republiky. Tato zpráva hodnotí výuku bezpečnostních témat na základních a středních školách, a jednoznačným závěrem té zprávy bylo sjednocení přístupu k výuce té problematiky.

Dnes je situace taková, že ta problematika vyučována ve vícero předmětech a například šetření České školní inspekce, zaměřené na znalosti v této oblasti prokázalo, že takovýto přístup není relevantní. Úspěšnost se pohybovala mezi 50 a 60 %, což bylo tedy pod hranicí úspěšnosti. Tím, že je to dnes vyučováno ve více předmětech, ti žáci a studenti si zpravidla nedokážou ty poznatky spojit do nějakého celku, což se pak může projevit i v praxi, když se pak setkají s nějakou takovou situací, tak pak jejich reakce nebude asi zcela adekvátní.

Proto usilujeme o nějakou ucelenou formu, třeba formou toho vzdělávacího předmětu, kde by nebyla nejen naše oblast. Byla by tam i oblast, kterou reprezentuje Ministerstvo obrany, oblast, kterou reprezentuje Ministerstvo zdravotnictví a oblast, kterou reprezentuje Ministerstvo dopravy – bezpečnost silničního provozu. Taková je naše vize, a pokud by se toto povedlo, tak by se jednalo v podstatě o strategický krok. I v současné Bezpečnostní strategii je jedním z bezpečnostních zájmů zvyšování informovanosti veřejnosti v této oblasti.

Příloha č. 3 – rozhovor s gen. Ing. Františkem Štěpánkem

- 1) Jaké vnější bezpečnostní hrozby považujete v současnosti a blízké budoucnosti za nejvíce ohrožující Českou republiku?**
- 2) Jaké vnitřní hrozby považujete v současnosti a blízké budoucnosti za nejvíce ohrožující ČR?**

Vzhledem k tomu, že jsem od vás dostal celkem 5 otázek a otázka č. 1 a 2 je v podstatě téměř totožná, jen jsou tam bezpečnostní hrozby rozděleny na vnější a vnitřní, bych chtěl nejdříve podotknout, že rozdělení bezpečnostních hrozeb na vnitřní a vnější není přesně specifikováno a případné striktní dělení na vnitřní a vnější je otázkou, kdo a jak to hodnotí a co tím sleduje. Bezpečnostní hrozby ohrožující ČR jsou zcela jednoznačně stanoveny v Bezpečnostní strategii ČR, kde poslední aktualizace tohoto dokumentu proběhla v roce 2015. Oproti původní Bezpečnostní strategii, kde bylo definováno 9 hrozeb, došlo k jejich zvýšení na 11. Než Vám ale odpovím na tuto otázku, myslím si, že je potřeba specifikovat, co je to hrozba a riziko, protože tyto pojmy se dost často různě zaměňují. I když definic existuje několik, pro zjednodušené upřesnění by mohla stačit pouze tato specifikace:

Hrozba je vždy jevem objektivního charakteru a působí nezávisle na našich zájmech či záměrech. To znamená – existuje – my ji nemůžeme nějakým způsobem ovlivnit.

Riziko znamená nebezpečí škod vzniklých v souvislosti s hrozbou (tedy tím, že se hrozba bude realizovat) a následnou konečnou ztrátou, riziko se vždy vztahuje k objektu ohrožení a představuje možnost, že s určitou pravděpodobností vznikne událost, jenž se liší od toho, co si přejeme (a my si nepřejeme, aby se realizovala jakákoli hrozba).

Jak jsem již řekl, Bezpečnostní strategie ČR definuje 11 následujících hrozeb:

1. Oslabování mechanismu kooperativní bezpečnosti i politických a mezinárodněprávních závazků
2. Nestabilita a regionální konflikty v euroatlantickém prostoru a jeho okolí
3. Terorismus
4. Šíření zbraní hromadného ničení a jejich nosičů
5. Kybernetické útoky
6. Negativní aspekty mezinárodní migrace
7. Extremismus a nárůst interetnického a sociálního napětí

8. Organizovaný zločin, zejména závažná hospodářská a finanční kriminalita, korupce, obchodování s lidmi a drogová kriminalita
9. Ohrožení funkčnosti kritické infrastruktury
10. Přerušení dodávek strategických surovin nebo energie
11. Pohromy přírodního a antropogenního původu a jiné mimořádné události

Na základě analýzy bezpečnostního prostředí v Evropě a ve světě je potřeba zdůraznit, že ČR je na základě uzavřených mezinárodních smluv členem mezinárodních organizací, tedy zákonitě musí i reálně zahrnuje ve své Bezpečnostní strategii mezi relevantní bezpečnostní hrozby i takové, které nemají sice přímý dopad na bezpečnost ČR, ale ohrožují i spojence.

Z mého pohledu považují za nejvíce ohrožující hrozby pro ČR bez stanovení pořadí následující hrozby:

- Terorismus, mnohdy spojený i s mezinárodní migrací
- Kybernetické útoky
- Organizovaný zločin, zejména závažnou hospodářskou kriminalitu, korupci, obchodování s lidmi a drogovou kriminalitu
- Přerušení dodávek strategických surovin nebo energie

Stručně k jednotlivým hrozbám:

Terorismus, mnohdy spojený i s mezinárodní migrací

Terorismus, mnohdy spojený i s mezinárodní migrací, je pro nás trvale vysokou hrozbou. Charakteristickým rysem je existence nadnárodních sítí volně propojených skupin nebo i jednotlivců, které i bez jednotného velení sdílejí ideologii, cíle a plány k jejich naplnění a s tím související zdroje a informace. Jsou schopny přímo ohrozit lidské životy, zdraví a životní prostředí, ale také kritickou infrastrukturu, kde hlavním cílem je především způsobit paniku, ohrozit obyvatelstvo a tím vyvolat pocit strachu.

Terorismus nemá pevnou organizační strukturu a je těžké proti němu bojovat. Nedá se bez přesných informací bezpečnostních složek vytipovat kdy, kde a v jakém rozsahu bude proveden teroristický útok. Zde vidím i souvislost s mezinárodní migrací, kdy se zvyšuje

počet lokálních ozbrojených konfliktů, což zákonitě vyvolává zvýšení míry nelegální migrace, která je následně zdrojem či katalyzátorem řady bezpečnostních problémů. Nicméně i nedostatečná integrace zcela legálních migrantů může být - a zpravidla se stává - zdrojem sociálního napětí. Tato skutečnost pak může vést ve svém důsledku i k nežádoucí radikalizaci členů těchto přistěhovaleckých komunit a následné pomoci nebo i přímo k provedení teroristických útoků.

I když je ČR hodnocena jako bezpečná země (nejen z pozice České republiky, ale i z pozice ostatních států), tak to nutně neznamená, že se zde nic neděje nebo dít nebude. Terorismus nepředstavuje jen vlastní provedení teroristického útoku, což je vrcholná akce, ale i jeho přípravu a po jeho provedení ukrytí se těch teroristů, kteří přežili, v bezpečné zemi. Položme si otázku, není tou zemí zrovna ČR? A toto není jediný aspekt. I v ČR již vyrůstá nejméně druhá generace nepůvodních obyvatel. Jakou roli budou hrát v budoucnu nelze s jistotou předpokládat, a to opomím náboženský aspekt. Z mého pohledu hodnotím terorismus jako hrozbu vnější a značně vysokou.

Kybernetické útoky

Kybernetické útoky - Kybernetický prostor je velmi specifický neexistencí geografických hranic a relativizací vzdálenosti mezi zdroji hrozeb a potenciálním cílem. Díky své asymetričnosti pak umožňuje státním i nestátním aktérům poškodit strategické a významné zájmy jednotlivých států, ČR nevyjímaje, a to vysoce efektivně a bez využití jakýchkoli konvenčních prostředků.

Poslední příklady ukazují, že se zvyšuje počet a sofistikovanost kybernetických útoků a to jak proti veřejné, tak i soukromé sféře. Tyto útoky mohou způsobit selhání zejména komunikačních, energetických a dopravních sítí či dopravních procesů, průmyslových nebo finančních systémů, mající za následek významné hmotné škody a to jak prvotní (okamžité), tak i následné. Kybernetické útoky dělit na vnitřní a vnější je problematické, může to být i kombinace. Myslím si, že zřetelnější dělení by mělo být na to, zda působí proti soukromým nebo státním subjektům.

Organizovaný zločin, zejména závažnou hospodářskou kriminalitu, korupci, obchodování s lidmi a drogovou kriminalitu

Organizovaný zločin - ten překračuje hranice států, narůstá schopnost kriminálních sítí narušovat instituce a hodnoty právního státu, infiltrovat orgány státní správy a ohrožovat bezpečnost občanů. Často se tak děje prostřednictvím korupce. Organizovaný zločin společně s korupčními praktikami může nabýt podoby vlivových, klientelistických, nebo korupčních sítí a vést k podkopání samotných základů společnosti. Výsledkem může být ztráta důvěry občana v poctivost, nestrannost a fungování veřejných institucí, pokřivení tržních vazeb, ekonomický úpadek a destabilizace státu. Nejasná hranice mezi politickou a kriminální motivací a živenou korupcí navíc často vede k propojování struktur organizovaného zločinu s teroristickými sítěmi. Zatím neobjasněná vražda slovenského novináře Kuciaka a jeho snoubenky je toho jasným příkladem s totálním dopadem na celý stát.

Přerušení dodávek strategických surovin nebo energie

Přerušení dodávek strategických surovin nebo energie je logickým vyústěním soutěžení o přístup ke zdrojům strategických, zejména energetických surovin, což se stává nedílnou součástí mezinárodních vztahů. Prioritou by tedy mělo být vytvářet předpoklady pro nepřerušované diverzifikované dodávky strategických surovin a předpoklady pro stabilní dodávky elektrické energie a pro tvorbu strategických rezerv státu. Rostoucí důležitost má i oblast potravinové bezpečnosti a zajištění přístupu ke zdrojům pitné vody – to se pravděpodobně stane v blízké budoucnosti jednou z rozhodujících priorit. V této souvislosti nelze opomenout opomíjený „blackout“ s možnými značnými škodami – pokud by trval více, jak dva dny.

Vyjmenoval jsem dle mého názoru ty nejpodstatnější hrozby, což se může v čase i obsahu měnit. Současný vývoj ve světě je značně dynamický, z toho plyne, že by tomu měla odpovídat i dynamičnost specifikace hrozeb a to, co je podstatné, je stanovit, jak tyto hrozby eliminovat, minimálně však jak jim alespoň předcházet.

3) Je bezpečnostní systém ČR na tyto hrozby připraven? Respektive - odpovídají strategické dokumenty v oblasti bezpečnosti daným hrozbám a jejich předpokládanému vývoji?

Předpokládám, že je vám známo, co všechno tvoří Bezpečnostní systém ČR. Zda je celý bezpečnostní systém připraven na eliminaci jednotlivých hrozeb není jednoduché zhodnotit. Položíte-li si ale otázku, zda byly jednotlivé součásti bezpečnostního systému prověřeny v celém komplexu a na všech úrovních, tak odpověď zní NE. Lze tedy tvrdit, že jsou-li teoreticky jednotlivé součásti bezpečnostního systému připraveny, potom se to netýká všech obyvatel, ale pouze řídicích složek, což je pro ochranu obyvatelstva jako celku zcela nedostačující. Odpověď na druhou část otázky, zda strategické dokumenty v oblasti bezpečnosti jsou odpovídající je opět NE. Já za strategické dokumenty pro ČR považuji:

- Zákon o bezpečnosti ČR č. 110/1998
- Branný zákon č. 585/2004
- Krizový zákon č. 240/2000
- Bezpečnostní strategii ČR/2015

Protože nežijeme samostatně, je třeba se zaměřit i na některé další dokumenty:

- Washingtonskou smlouvu z roku 1949, především její článek č. 3 a 5. (Víte, zda byl čl. 5 již vůbec někdy použit? Ano byl a to 12. září 2001, po útocích z 11. září.)
- Evropskou bezpečnostní strategii z roku 2003.
- Národní bezpečnostní strategii USA (původní přijata v roce 2002 – tedy po útocích z 11. září 2001), nová vyhlášena prezidentem Trumpem v prosinci 2017.

Co k tomu dodat, stačí se podívat, kdy byly jednotlivé dokumenty přijaty a vstoupily v platnost a jaký rok se píše dnes. Dynamičnost vývoje ve světě a rychlost, v jaké probíhají změny spojené s možností nových hrozeb (což už jsem zmínil) zcela nutně vyvolává potřebu na tyto skutečnosti reagovat ve všech strategických dokumentech. To ale bohužel nestačí. Pokud „lid“, tedy občané, nebudou poučení a vycvičení, jak se chovat, potom žádný strategický dokument nemůže odvrátit případnou katastrofu, ztráty na životech, materiální ztráty atd. Jinak z již zmíněného přehledu strategických dokumentů plyne, že nereaguje aktivně ČR ani EU, Spojené státy reagují zcela odlišně a to v čase i obsahu.

4) Jaký vývoj předpokládáte v nejbližších několika letech pro Českou republiku u následujících hrozeb: působení cizí moci, terorismus a kyberhrozby?

Pojem působení cizí moci je mi docela dobře znám z mé bývalé profese, ale oficiálně není mezi 11-ti hrozbami stanovenými v Bezpečnostní strategii ČR citován. Zde je na místě připomenout to, co jsem již uvedl dříve. Dynamičnost vývoje v bezpečnostní oblasti s sebou přináší i nutnost reagovat na nové skutečnosti, tedy i na oblast působení cizí moci proti tomu či onomu státu.

Jako konkrétní případ lze uvést dosud neuzavřený problém s ovlivňováním volební kampaně v USA ze strany Ruska, ale i naopak, což není ojedinělý problém. Působení cizí moci je zcela určitě v hledáčku zpravodajských služeb a to historicky dlouhodobě. Podcenění tohoto fenoménu může mít za následek strategické dopady, které by v krajní situaci mohly vést až ke zhroucení státu jako celku.

Terorismus a kybernetické hrozby jsem již zmínil v úvodu.

5) Je v současnosti stávající systém přípravy obyvatelstva na aktuální bezpečnostní hrozby na území našeho státu dostačující?

Na tuto otázku mám zcela jednoznačnou odpověď – není. Tím myslím dle zadané otázky systém přípravy obyvatelstva. Za bezpečnost občanů dle Bezpečnostní strategie odpovídá zcela jednoznačně stát. Ten se sice v bezpečnostních dokumentech otázkou přípravy obyvatelstva na bezpečnostní hrozby zabývá, bohužel pouze většinou jen formálně.

V rámci strategie vlády pro potlačování bezpečnostních hrozeb je citováno kolem 40-ti opatření, která však nejsou dotažena do konce, tedy praktické realizace. Jako příklad mohu poukázat na rozsáhlé povodně v roce 1997, což je jedna z hrozeb – pohroma přírodního charakteru, kde stát a jeho složky na tak rozsáhlou situaci nebyly připraveny a selhaly, ale na základě poučení z tohoto stavu byl přijat Krizový zákon, bohužel až za 3 roky v roce 2000.

Pokuste se na tuto otázku odpovědět sama – kam máte jít, když se něco zásadního stane, co máte udělat, kdo a kde vám pro vaši ochranu co dá nebo zabezpečí apod. Pokuste se na ulici zeptat, co to je varovný tón sirény a co ohlašuje, kdy se pravidelně jeho kontrola provádí a co znamená pro vás jako občana. Dovolím si tvrdit a jsem o tom přesvědčen, že

uspokojivou odpověď obdržíte minimálně. A tím to v podstatě začíná – informovanost občanů je na velmi nízké úrovni. V poslední době se o nápravu snaží částečně armáda, nenásilnou formou začíná působit na výchovu v bezpečnostní problematice již ve školách – je to ale dlouhodobý proces.